S. ANTONINI

Cœnobij Agrippinenſis

APVD SVRRENTVM

quondam Abbatis Vita.

AB ANONYMO AVCTORE

ante an. CCCC. ſcripta.

EX MM. SS. CODD. BIBLIOTHECARVM

NEAPOLITANÆ ET TORENSIS

CLERICORVM REGVLARIVM,

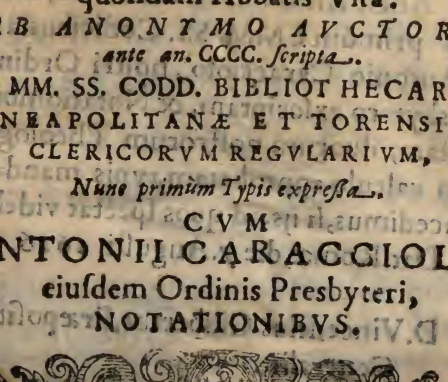
Nunc primùm Typis expreſſa.

CVM

ANTONII CARACCIOLI,

eiuſdem Ordinis Presbyteri,

NOTATIONIBVS.

NEAPOLI, Typis Scorigianis. MDCXXVI.

D. VINCENTIVS GILIBERTVS
Præpoſitus Generalis Congregationis Clericorum Regularium.

SAncti Antonini Abbatis Vitã, nunc primùm è MM. SS. Codicibus à P. D. Antonio Caracciolo, noſtri Ordinis Presbytero exſcriptam, & Notationibus auctam, duorum noſtrorum Theologorum calculo approbatam, typis mandari concedimus, ſi ijs, ad quos ſpectat videbitur. Dat. Romæ, die 7. Auguſti, 1626.

D. Vincentius Gilibertus, Præpoſitus Generalis.

D. Angelus Maria Secret.

Imprimatur

I. Terrag. Vicar. Gener.

M. F. Felix Milenſius Aug. Dep.

ILLVSTRISSIMO,
& Reuerendiſsimo Domino

D. IOANNI ANTONIO ANGRISANO

ARCHIEPISCOPO SVRRENTINO.

ANTONIVS CARACCIOLVS Clericus Regularis S. D.

SAcrato Præſuli hiſtoriã deferò, Libens Meritò ſacram; Picentini videlicet Diui ſanctiſsima geſta Picentinorum citeriorum Ampliſsimo Metropolitæ. Fauente quippe Numine factum eſſe arbitror, vt felix ille B. Antonini ſpiritus, non niſi intra Picentinos fines, induerit, atque exuerit mortalitatem; Campaniæ ſcilicet natus, & Surrenti de-

natus. Sed cedere profectò illa debet Ciuitas, quæ mortalem peperit huic quæ edidit immortalem, & quæ eius inſuper exuuias poſsidet crebra dè Inferis victoria triumphales. Tanti igitur Diui Vitam, cui conuenientius dedicem quàm Tibi, qui Prouinciam iſtam, poſt quinquēnem vniuerſi noſtri Ordinis rectionē, iam annos quindecim pacatiſsimè moderaris, ſparſis in ea interim eximijs religioſæ prudentiæ, quæ poſteri imitentur, exemplis? Illam ſanè ductricem vitæ in excelſa Virtutum Quadriga primariam præcipuè colis, & rebus gerendis adhibes ſincera cum humanitate coniunctam; hac nimirum ſingulis piè cōſulens, illa omnibus ſapienter: atq; adeò ex ea Tibi reuerētiam, ex hac verò beneuolentiam, amoremq; concilians. Qua porrò illectus & ego, cum chartaceo hoc munuſculo ad Te nunc accedo, & ſpero Tibi, Illuſtriſs. Prę-ſul, à Paſtoralibus curis aliquando reſpiranti, iucundum fore eius Diui Patroni Vitam legere, quam antiquus Auctor in-

cultè

cultè quidem ſcripſit,ſed nullo ex ijs pigmento reſperſit, quæ recentiores quidã, commenta ſua, ad veri ſpeciem coloraſſe ſtudentes eidem non admodum aptè illeuerunt Ea ego vt detergerem,atque diſpungerem,neceſſe habui adiungere Notationes aliquot. Nam ſi in cæteris quibuſque narrationibus turpis apparet deprauatio Veri,ea certè in ſacris Hiſtorijs eſt prorſus intolerabilis. Inuitus equidem ad eiuſmodi caſtigationes cenſuraſq; deuenio;ſed eluendus tamen erat è Veritatis facie malè illitus fucus. Id verò dum facerẽ,locos aliquot obſcuriores illuſtraui breuiter atq; obiter. Hanc autem omnem qualemcunque opellam lectorum iudicio ritè committo,& tuo maximè, Illuſtriſsime Præſul,cui ego hoc quicquid eſt libelli Do,Dico,vt mei erga Te affectus,atque obſeruantiæ extet, vel paruum aliquod monumentum. Vale.

Ad

Ad Lectorem.

Beati Antonini Abbatis, Diui quidem per has Campaniæ, & Lucaniæ potiſſimùm regiones celeberrimi, ecce, Lector, Vitam, ante aliquot ſecula ab auctore anonymo ſcriptam, publici iuris facio. Lectionarium etiam, quo Surrentina Eccleſia antiquitus vſa eſt, ſubiungere libuit, quo certiorem, & teſtatiorem de Beati huius Abbatis mirificis geſtis notitiam habeas. Nam eiuſmodi Lectionaria, quæ in publicis Eccleſiarum Synaxibus recitari ſolent, ea iure ac meritò haud paruam ſibi vendicant auctoritatem. Excepi autem tum Vitam, tum Lectionarium è MM. SS. libris papyraceis, quorum antiquitatem character oſtendit, ijque deſcripti fuerunt ex antiquiore Codice Langobardico Monaſterij S. Renati, quod Benedictini Patres incolunt in agro Surrentino, antequã is aliò aſportaretur: vti Vir eruditus, & veterum monumentorum diligens indagator Bartholomæus Chiocarellus, qui ſuum exemplum cum illo contulit, planè teſtatur. Præterea Antonius à Porta Ebulenſis non obſcurè ſignificat, ſe iam dictum Langobardicis literis ſcriptum Codicem vidiſſe, & peruolutaſſe, vtique ante annum Chriſti 1535. quo Vitam Diui Antonini, ſed miſerè interpolatam, Neapolitanis typis euulgauit. Dauid verò Romæus, qui an. 1576 ſcribebat, in Epiſtola Dedicatoria libelli ſui de Diuis Eccleſiæ Surrentinæ alterum vetuſtum Codicem laudat Langobardicè exaratum, qui, Monaſterio SS. Ioannis & Pauli, vbi is à ſacris

Vir-

Virginibus ſeruabatur, ab impijs Turcis an. 1558. direpto atque incenſo, pariter perijt, illo nihilominus ſuperſtite exemplo, quod Andreas Monachus, dum in Diui Renati Monaſterio eſſet, exſcripſerat, Id, arbitror, exemplum eſt, quod Paulus Regius Vici Aequenſis Epiſcopus habebat, eoque donante, noſtra Torenſis Bibliotheca nunc habet. Meritò proinde, ex eo, ante annos centum, vt apparet, exarato, Vitam S. Antonini deſcribere malui, quàm Antonij Ebulenſis commenta, & additamenta, vt Regius, & recentiores alij fecerunt, improuidè ſequi. Harum itaque rerum, neſcius ne eſſes, ſincere Lector, volui.

De

Martyrologium Romanum die 14. Febr.

Apud Surrentum S. Antonini Abbatis: qui è Monaſterio Caſſinenſi à Langobardis deuaſtato, in ſolitudinem eiuſdem Vrbis ſecedens, ibidem ſanctitate celebris obdormiuit in Domino: cuius corpus multis quotidie miraculis, & præſertim in liberandis energumenis effulget.

Martyrologium Pulſanenſis Eccleſiæ, quod in Cod. M. S. habetur in Bibliotheca SS. Apoſt. Neapoli apud Clericos Regulares.

Idibus Febr. Natalis S. Agabi Prophetæ, &c. Eodem die S. Antonini Confeſſoris.

Martyrologium antiquiſſimæ Eccleſiæ S. Mariæ de Pleſco in Apulia, quod item extat in M. S. Cod. iam dictæ Bibliotheca.

Idibus Febr. S. Antonini Confeſſoris.

Martyrologium Florentiæ editum an. 1486. opera Antonij Veſpucij Canonici.

Idibus Febr. Item S. Antonini Confeſſoris.

M. S. Kalendarium Neapolitanæ Eccleſiæ S. Eligij.

Die 14. Febr. S. Antonini Abbatis.

Porrò eiuſdem S. Antonini Abbatis meminerunt Card. Baronius Not. ad Martyrol. Romanum, Cæſar Molignanus in Hiſtoria Surrentina: Ludouicus Zacconius Auguſtinianus in Compendio Sanctorum, Philippus Ferrarius Ord. Seruorum, in Topographia Martyrolog. & fuſiùs in lib. de Sanctis Italiæ: Summontius item, Capacius, & alij recentiores, vt præteream Antonium Ebu'enſem, Dauidē Romæum, & Paulum Regium, qui eius Diui Vitam ediderunt. Mitto etiam ædiculas complures in Eccleſijs Surrentinæ Diœceſis, & in Ciuitate Campaniæ Baſilicā, eiq; attigua prædia ab Antonini huius, Sanctiſſimi Abbatis nomine appellata.

S. ANTONINI ABBATIS VITA

AB ANONYMO AVCTORE DESCRIPTA.

PRÆFATIO.

COMMENDAT nobis orthodoxorum traditio, vt ad ſalutis noſtræ augmentum; ad fidei quoque confirmationem, nec non ad beatæ ſpei certitudinem Sanctorum operum inſignia, ſeu virtutum miracula in lucem prolata propagemus: quatenus viſa & audita, in ſegete Domini, videlicet Eccleſia, fructificent. Hæc enim in memoriæ conclaui repoſita, vigilantes Chriſti miniſtros in diuinæ legis cuſtodia confirmant, dormientes ad pręcepta Dei exequenda excitant, ſedulos promouent, tardos admonent, fidem adaugent Catholicam, diuinam notificant gloriam. Hinc ſaluberrimæ doctrinæ magiſter, idemque Redēptor noſter Chriſtus Ieſus ſic inquit: *Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in Cælis eſt*. Huiuſmodi profectò iudicium communi hominum ſaluti, & omni religionis Ordini eſt proficuum, vt puta per quod humana fragilitas diuinæ Maieſtati tali

ordine conciliatur, vt dum gloria Dei in ſplendoribus Sanctorum manifeſtata nobis inſinuatur, ipſi à nobis debita reuerentia, nobis ab ipſo ſolita clementia exhibeatur, quatenus qui in Sanctis ſuis faciens prodigia ſemper eſt glorioſus, à nobis deuotè famulantibus glorificetur. Ipſi quoque Sanctorum communioni taliter eſt nos aſſociari, vt dum merita eorum magnificata, & preces apud Deum, virtutum ſignis teſtantibus, non dubitamus, nos ipſis debitam venerationem, ipſi noſtræ neceſſariam fragilitati conſolationem: illi nobis auxilij beneficium, nos illis obſequij prębeamus officium. Huius rei gratia, ſcripturæ iſtius Antonini merita ſtylo proſequi aggredimur, quia eius inſignia ſilentio deprimi, aut literarum inuidia aboleri, indignum, inutile, immo perniciosum, & nefas iudicamus, & huius iudicij id rationis reddimus, quia quanta gratiarum actio, auditis eius virtutibus, Deo refertur, tanta, eiſdem prætermiſſis, illi denegatur, & quot poſſunt in meliorem viam permouere ſanctę vitę exempla prędicata, tot poterunt, aut in negligentia detinere, aut in ſemitam deteriorē detorquere taciturnitati data, quamuis pœne idem ſit negligere, quod errare: ſicut non longè diſtat delinquere & peccare. delinquere enim eſt non facere, quod debes, peccare, facere quod non debes: & non faciendo tibi mandata, delinques, faciendo tibi prohibita, peccabis: hoc eſt, iuſtum vitando, delictum: iniuſtum amando, peccatum perpetrabis. Idcircò ſi Deo datori data, aut ex datis non offeremus ea, quæ ingrati retinemus, & ſi conceſſa largitori parcitate iniqua denegamus, eadem nos inconſide-

Vid. Not. I. ratè cupidos, violenter rapere cenſeamus. Age ergo in commune conſulamus, & ad Dei laudem, & auditorum ædificationem de Sancti Patris huius meritis ſit mihi

Vid. Not. II. fas audita loqui. Ac primum de eius patria, aut parentela tractare, ſicut incognitum habemus, ita non neceſſarium exiſtimamus. Nam omne hominum genus in ter-

ris ſimili ſurgit ab ortu. Vnus enim rerum pater eſt vnus cuncta miniſtrat, apud quem ſeruus, & liber, nobilis & ignobilis, diues & pauper, omnes vnum ſumus: cum non ſit perſonarũ acceptor, ſed operum indeceptus ſequeſtrator. Fruſtra etiam inquiris generis qualitatem, cum opera ſancta veram teſtantur nobilitatem. Nequicquam diſponis indagare conditionem, cum felicem vitæ miraris conuerſationem. Superuacuè exploras eius natiuitatis ortum, quo decedente vtilitatis opimæ poſſides fructum: Prætermiſſis igitur ijs, quæ cum incerta habeamus, non neceſſaria exiſtimamus, ad expedienda in rem pertinentia ſuccingamur, ideſt quando in has partes veniſſet, quibus, aut vbi, aut quomodo vixiſſet: finem etiam vitæ, & locum ſepulturæ aſſignabimus. Deinde virtutes per ipſum hominibus demonſtratas, quantum ad noſtras aures peruenit, ſubnectentes, ad calcem operis perueniemus.

EXPLICIT PROLOGVS.
Incipit narratio eiuſdem.

QVo tempore Longobardorum ferina immanitas Campaniæ Prouinciam hoſtili gladio, & incẽdio vaſtauit, Sanctus iſte noſter Patronus Antoninus ad has partes aduenisse, & Epiſcopo Stabienſis Eccleſię dicitur adhæſiſſe. Cuius cum idem Epiſcopus, & vitæ puritatẽ, & honeſtam morum conuerſationem actuumque didiciſſet, ſuo eum conſortio familiarius aſſociauit, quo ſine iam deinceps nihil ageret. Omnibus denique conſilijs conſors aſtitit, cuncta curarum pondera particeps adæquauit. Fidelis amici & ſtrenui miniſtri officium obſeruauit. Denique morum & ſenſuum conueniente parilitate, tam tenaciter breui coaluerunt, vt cor vnum & animam vnam in duobus veluti gemellis eſſe dixiſſes: quippè in quibus nec velle, nec nolle, aliud inueniſſes.

Vid. Not. III

Vid. Not. IV

Huius talis hoſpitis, immò proprij iam filij, ſeu vnici amici prouidentia, & fide Catellus ſecurus, paſtoralis curæ regimen ex toto illi commiſit. Ipſe vero ſæcularis pelagi fluctus declinans, vaſtas ſiluarum ſolitudines inter nubigera montium cacumina, Eremitis conuenientia petijt. Mons ipſe, cui Michael Archangelus, propter cauſam paulò poſt demonſtrandam, nomen dedit, per transuerſum extenſus, vtraque extremitate marinis fluctibus alluitur. Laterali verò longitudine terram Syrrentinorū, quaſi linguam terræ communis in mare porrectam, à mundo patente diſtinct, & per præcipites ſcopulos anguſtas viantibus ſemitas præbens, ab omni hoſtili tumultu ſecuram reddit. In ſummitate autem dorſo ipſius iam finito continuatim caput magnum, mare verſus, audacius erigit: ita vt latera ſępius nubiloſis cinctus inuolucris nubeſque imbreſq; ſerenus deſpiciat. Quo de loco totus Campaniæ ſitus, Ciuitates, oppida, caſtella item, & marina planities, quantum oculus penetrare poteſt, videri & demoſtrari ſolet. Illum tunc verticem prædictus Dei famulus Catellus aſſumpto certamini aptum iudicans, occupauit. Ibique dominum pura mente contemplando diuinis officijs vacauit. Nec ſocij vnanimis diſparationem diutius ferens Antoninus, concito greſſu, ad eum properauit: & ſicut in mūdana occupatione, ita in diuina ſeruitute illi inſeparabiliter adhæſit. Quorum vnanimitatem & parem conuerſationem taliter demonſtrata viſio Angelica probauit. Nocte enim intempeſta vnus & idem vtrique apparens. Volo, inquit, vt in quo loco vos orationibus inſiſtere ſoletis, & vbi cereum ardentē nuper vidiſtis, oratorium ſub meo nomine conſtruatis. Qui cum de nomine interrogatus, Archangelus Michael reſpondiſſet, diſparuit. Qui confeſtim expergefacti cum alter alterius eamdem viſionem audiſſet & retuliſſet, mutui teſtimonij auctoritate confirmati, angelico præcepto aſſenti-

Vid. Not. V.

Vid. Not. VI.

Viſio angelica de oratorio Michaelis Archangeli.

reparant. Accinguntur deinde ſtrenui diuinę fabricæ opifices, & ligneis compaginibus paruum quidem ſed Archangelo monitori gratum habitaculum proſpero ſucceſſu ędificarunt, O mira iuſtorum potentia; ò ſaluberrima Sanctorum fortitudo; ò ineffabilis mundarum precum virtus; ò inæſtimabilis puræ mentis efficacia? Ecce meritis Sanctorum iſtorum operantibus, & orationibus eorum quodammodo fundamenta ponentibus, in luſtris ferarum conſtruitur oratorium, in cubilibus beſtiarum ædificatur Angelicũ habitaculum, in terra vacua, vaſta, & inculta fabricatur domus ſãcta, celebris, & humanæ ſaluti apta. Ibidem, enim bonorum omnium auctori domino, & Beato Michaeli Archangelo habitatori laus quotidie offertur. Cuius beneficijs præſtantibus, nullus non impetrat, quod digne poſtulat. De vicinis & longinquis partibus concurrunt, & vota pro quibuslibet tribulationibus promiſſa ſoluentes, accepta conſolatione alacres in propria redeunt. Huiuſmodi beneficia hominibus ægris illic concedenda & fidelium gaudia multiplicanda iam tunc præuidens humanæ ſalutis inimicus, iuxta ſolitam inuidiam fruſtra gratias Dei ſubuertere nitebatur, quod ad laudem Dei; & ad prouectum hominum condebatur. Concitabat ergo ſuos familiares detractores, qui quærimonia ſuperuacua murmurarent, Catellum Epiſcopum ſedem & plebem ſuam deſeruiſſe, &, quod peius eſſet, contra ritum Chriſtianorum Miſſarum ſollemnia per horrida ferarum cubilia & inuia montium cacumina celebrare: hæreſim denique perículoſiſſimam ſeminare. Quid plura? Catellus cõprehenditur, ſedis Apoſt. Rectori ſtatuitur. Quo volente diſtrictè rem examinare, Catellus in carcere retruditur, & diuino, vt dignum eſt credere nutu, (vt ſequens rei euentus comprobauit) quidam ex Clericis Papæ cuſtos ſibi adhibetur. Cui paulò poſt Catellus prophetiæ afflatus ſpiritu: Memento inquit mei dum

be-

Vid. Not. VII.

Vid. Not. VIII.

bene tibi fuerit; vt educas me de iſto carcere, quia violẽter ſublatus ſum, & hic innocens in lacum miſſus ſum: Citò enim Papa defuncto in ſedem Apoſtolicam ſucce-

Vid.Not.IX. des. Iuxta verbum vaticinantis in ſummum Pontificẽ eleuatus, & proſperitatis abũdantia circumfluus ſuæ dignitatis ſignificatorem tunc obliuioni tranſmiſit. Quem tamen paulò poſt eductum, tanto honoris cumulo donauit, vt quicquid peteret, ſe procul dubio daturum promiſiſſet, Quem cum omnes aliquid magni rogaturum putarent; ille tantum Chriſto & monitori ſuo Michaeli Archangelo ex integro deditus, Rogo inquit vt quantum plumbi petam, mihi concedas. Quo ille accepto, proſpero nauigio in ſua reuerſus, oratoriũ lignea materia conſtructum, petris à fundamento reædificauit, & plumbo quod apportauit, cooperuit. Antoninus autẽ ſub exulantis amici tempore haud ſegnius, ſolito in loco, domino ſeruiebat, non iam ſibi ſoli ſed vtriq; orabat: in commune pręcum libamina domino offerebat.

Plumbi petitio.

Sed quia Ciuitas ſupra montem poſita non poteſt abſcondi, nec lucerna accenſa ſub modio ponitur, ſed ſupra candelabrum, vt lumen in domo manentibus præbeat, talem tantumq; virum ſuæ Eccleſiæ Chriſtus quaſi columnam ſupponere voluit. Et ecce Ciues Syrrentini celeberrima eius fama perculſi, ſuæ Reipublicæ cõſultiſſimè proſpicientes, intra ſuæ Ciuitatis męnia honorificè inuitatum accuratiſſimè ſuſceperunt. At ille ſuſceptę profeſſioni, in ſeculari licèt turbine, tenaciter inhærens, beatæ memoriæ viro Abbati Bonifacio apud oratorium Sancti Agrippini titulo aſcriptum ſeſe aſſociauit. Ibi ille mira admodum conuerſatione, & illuſtriſſimo operum certamine agonizans, cunctis beatæ vitæ prætendebat exemplum. Nec multò poſt Abbas ſupra nominatus, ad huius vitæ metam perductus, fratribus perſuaſit, vt Antoninum probatæ vitę ſibi ſucceſſorem ſubrogarent. Illo igitur defuncto, fratres conſilio patris

Vid. Not. X.

Vid.Not.XI.

acquieſcentes, vno ore, pari conſenſu, vnanimi iudicio, dignum acclamarunt Antoninum, qui prolapſum magiſterij culmen ſuſciperet gubernandum. Quibus ille primo quidem pro humilitate, temperata contradictione, reclamans, tandem conſenſit, & pro voluntate eorũ Abbatiã ſuſcepit. In huius dignitatis gradum promotus viuebat quod dicebatur, qui pater appellabatur vocabulo, verè pater erat miſericordiæ, & pietatis officio cũctis beniuolus, cunctis compatiens, omnibus mitis aderat. Ipſe magiſter omnium virtutum prærogatiua inſignis. Diſcipulis doctrinæ felicis regulam ſermone & opere commẽdauit, admonens, caſtigans, inſtans, oportunè, importunè, arguendo, increpando, obſecrando, deſipientium vulneribus oleum & vinum infudit. Fratribus, aut neceſſaria communiter præbendo, aut ſi non erat vnde, patientiæ virtutem pijs verbis & exemplis proponendo, murmurationis periculo occaſionem abſtulit. Detractionis autem & inuidię morſus, item alias vitiorũ peſtes, ſicut ipſe declinabat, ita alios declinare commonebat. Inter cętera etiam ſuorum operum monimenta, conſtruxit in honorem Sancti Martini oratorium, cuius introitus valuas haud ignobili operè ſculptas ipſe manibus ſuis compoſuiſſe dicitur: nam in arte architectonica laudabilis magiſter perhibebatur. Nullum igitur tempus vnquam ſibi ad inimicam animæ ocioſitatem eſt elapſum, de quo ſeruitutis Chriſto non redderet penſum. Aut enim aliquid in rem pertinens faciendo vtilis artifex, aut in orationibus pura mente Chriſtum contemplando ſpiritualis cælicola, aut communi neceſſitati prouidens terram colendo frugi reperiebatur agricola. Ita demum ſeſe beatum, & bene ſibi eſſe iudicans, ſi ſuis alimentis ſpiritu primitus cibato, ipſe etiam labores manuum ſuarum manducaret. Plantauit igitur in terra inculta vineam, quæ capite ad atriũ ſue baſilicę iuncto, extremitatem in ipſo marinæ ripæ

Vid. Not. XII.

præ-

præcipitio terminat. Hæc vinum virtute & ſapore mi-
Vid. Not. XIII. rabile emittit, quod ſuo inuentori Antonino etiamnum
Vid. Not. XIV. in proprio nomine monimentum ſeruat, vinum omni condito melius, vt puta, quod natura non ars, quod ſanctis manibus plantatæ vites, non peregrinæ ſpecies temperarunt. Ex hoc quia celeberrimè prædicatur, principibus & magnatibus pro munere dato miſceri ſolet, dicas ipſum Antoninum ineffabili benignitate largum, hoc ſuis ciuibus in laudem & vtilitatem contuliſſe, & in iugem ſui memoriam quaſi pignus reliquiſſe: His, alijsque talibus virtutum operibus infatigabiliter inſiſtens, dies huic vitæ conceſſos exegit. Emenſo tamdem vitæ corruptibilis ſpatio, fratres & populos, vbi ſibi ſepulturæ locus placeret quærentes. Rogabat vt nec intra, nec extra vrbem cum ſepelirent, & hoc dicto expirauit in Domino ſexto decimo Kal. Martij, Conſule
[Vid. N]ot. Probiano. At illi de dubio quaſi oraculo, incerti, & quod loci ſpatiolum, nec intra, nec extra vrbem fuiſſet reliquum, hæſitando voluentes, tandem, prudentia monſtrante, in ipſo muri Ciuitatem circundantis latere, a terra quantum humana ſtatura poteſt eſſe, contra Orientem dolauerunt, & ibi corpus Sanctum poſuerunt. Ec-
Vid. Not. XVI. ce autem ipſius parentes curioſa indagatione circumquaque eum quærentes, fama tandem duce Syrrentum applicuerunt, ſupplici voce à ciuibus rogantes, vt vel exanime corpus in patriam reducere daretur: A quibus ſalua nimirum veritate audientes, quod nec intra, nec extra ſuam vrbem eum ſepelliſſent, nec nocua, immò proficua fraude, nec falſa aſſertione decepti abierunt. Hanc igitur ſuorum parentum inquiſitionem vir Dei in ſuis extremis, Spiritu ſancto indicante, præuidens, paterna deliberatione, proſpexit; vt qui viuum eum ciuem & patrem fouerunt, nec triſtitia afficerentur corpore amiſſo, nec mendacij, aut periurij reatum incurrerent, eodem retento, cum indiſterminio interiorum & exteriorum

non

non autem intra, nec extra corpus eius poſitum fuiſſet. In ipſo igitur muro, vt diximus, adiuncto nunc oratorio, decorè corpus Beati Antonini fouetur. Cuius meritis præſtantibus digne quæſita indigenis, & aduenis, beneficia præbentur, & inſignia virtutum miracula frequenter demonſtrantur. Quæ quia multa & pręclara conſtant, nec ad plenum dicere, nec ex toto reticere poſſumus. Vid. Not. XVII.

EXPLICIT VITA,

Incipiunt miracula Sancti Antonini Confeſſoris.

POſt deceſſum Beati Antonini non multo tempore euoluto, Princeps Beneuentanus, *Sicardus*, cæteris finibus ſuæ ditioni ſubiugatis, terrã etiam Syrrentinorum eadem intentione inuaſit. Cunctis ergo in circuitu terminis hoſtili manu vaſtatis, prædictam ciuitatem, acie in girum ordinata, expugnare aggreditur. Bellica mox eriguntur inſtrumenta: vineæ in altum prominẽtes proximè murum allabuntur: de quorum propugnaculis armati vrbem deſpicientes, ædificia petris, miſeros ciues palis cuſpide præfixis, aut igne duratis deſuper impugnant. Interius autem murum creber aries tundit: phalanx inimica teſtudine facta impellit: iacula crebra volant, nec vllum telorum genus ceſſat. Interea per totã ciuitatem trepidatur. vterque ſexus, omnis ætas, omnis ordo pauore percellitur. Planctus mulierum cum vagitu infantium ſidera ferit, & quod extremę ſpei reſiduũ fuerit, ad Eccleſias curritur, diuina clementia, & Sanctorum ſuffragia implorantur. Cum interim lapis murali tormento emiſſo, vaſto impetu, ſtridens ferebatur, & muri locum, vbi corpus ſanctum fouetur aduolauit, ſed non violauit: affiluit, ſed non comminuit, clamor furentium attollitur: plauſus interea diſſultat. credentium ſe hiatu per lapidem facto pro porta mox

Vid. Not. XVIII.

Vid. Not. XIX.

vſuros. Sed cum, ingenti crepitu repercuſſa mola, ne ſignum quidem colliſionis dediſſet; mirantibus quidem cunctis, ſed cœco furore ad repetendum ictum machinam reficientibus, nox ſoporifera perueniens prælium diremit; Ducem dehinc in ſomnum artus feſſos reſolutum Sanctus Chriſti confeſſor Antoninus ſuperaſſiſtens: Tu ne, inquit, et oſſa in Chriſto quieſcentiū diſſipare veniſti? & viſo, auditoque Dei miraculo, ne ſic quidem ab incepto noxio deſiſtere voluiſti? Tene ius & fas contumaciter confundente, & violenter diſturbante, nobis in cubilibus noſtris lętari non datur? Diſce nunc qui leuem admonitionem ſpreuiſti, ſeuera ſaltem correptione caſtigatus reſipiſcere, & accepta tua non dum rigore digna animaduerſione, diſce errata corrigere, diſce Chriſto ſatisfaciendo iam deinceps diſciplinate agere. Hæc dicens, virga quam manu geſtabat itus, & reditus per dorſum emetiens, ſalubris magiſterij grauiter ad viā eum errabundum retraxit. Mane igitur facto, viſa per ordinem referens, & minus credentibus liuidos ictuum tractus in cute demonſtrans, quod opus eſset facto ſciſcitatus eſt, illis in diuerſum conſilia diſtrahentibus, & de ſtatu, diſceſsuque bello, & pace diſsentientibus. Ecce nuncij propero curſu vix reſpirantes aſtiterunt, qui filiam herilem à dęmonio vehementiſſime correptam, humanos tactus & affatus fugere, artus proprios mordicus laniare, & horrenda quæque facere & pati aſsereret. A quibus cum didiciſset eandem horam filiæ primum deſipientis, quam petrę tumulum ſanctum pridie ferientis, omni iam erroris perpetrati & confeſsoris exacerbati ambiguitate remota, caſtra illico deferens propria repetit, & filiam confeſtim malè ſanam, ſalubri conſilio reperto, gemmis, auroque fulgentes veſtes indutam, & precioſiſſimo metallici operis apparatu exornatam ſui monitoris arbitrio miſit regendam. Rogabat ab eo veniam, cui nuper intulit iniuriam. tumulato pro ſani-

tate

tate recuperanda commendauit filiam. Cuius pridem à tumulo petra illa fecit violentiam. Neç preces ſupplicis ſolitus ſubuenire miſeris aſpernatus Antoninus. Inimicum expulit, animum reddidit, hoſtem fugauit, hominē redintegrauit, & quæ veniebat rationis & ſui neſcia, redibat tranquilliſſima mente compoſita. Iuxta præceptum patris, totum ex integro, quo parata venit ornatū, ſuæ ſalutis mediatori Antonino tradens. Dedit etiam illi crucem vnam gemmis, & auro compactam. In cuius medio particula de ligno dominico, lucidiſſimo chryſtallo cooperta, quaſi nuda reſplendet, quā collo appenſam quaſi pectoris, & totius corporis cuſtodem apportauit. Ipſa ſibi ad reſtituendam ſanitatem ſatis efficax fuiſset, niſi Chriſtus ſui confeſsoris gloriç aſcribere maluiſset: His omnibus ibidem dimiſſis, ſana & hilaris remeauit, ſua relinquens, & ſeſe recipiens. Quid ergo? Sanctus ne Dei confeſſor cunctis in commune largus, & vltra quàm credi poteſt beneuolus, beneficium ſanitatis vendidit? Numquid ipſe iuxta Apoſtolum iuſtificatis gratis per gratiam Dei, gratiam diuinam ſub cōmercij mutuatione redimendam expoſuit? Abſit à cordibus fidelium iſta dictu horrenda cogitatio. Eradicetur iſta nefanda opinio Symoniaca auaritia, per Petri Apoſtoli ſententiam ſemel damnata, amodò iam radicitus extirpata emarceſcat. Quum ergo talem audis compenſationem ò fidelis, Chriſtum principaliter accipere crede deuotionem: ipſum mundam complecti fidem, qui cunctos diuitum muneribus duo paruiſſima viduæ pauperculæ, ſed deuotè minuta præpoſuit. Non ergo datum, ſed datoris animum reſpicit: te non tua, aut te cum tuis, non autem ſine te tua recipit, vt ipſe teſtatur. *Si*, inquit, *offers munus tuum ante altare, & recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc* ve-

Vid. Not. XX.

Vid Not. XXI.

veniens offeres munus tuum. Ac ſi dixiſſet. Si vis,vt tuæ recipiam,te prius mihi præparato,& præparatum offerto : quia ſine te tua non admittam : te autem accepto,tunc demum tua recipiam. Hac autem receptione, vt ex vocatis prædeſtinati, & ex prædeſtinatis iuſtificati,digni efficiantur, diuerſo modo,ad veritatis nutum diriguntur. Multa enim & occulta eſſe Dei iudicia non dubitamus,qui per innumeras miſeriæ ſemitas,nec hominibus cognitas,errabundos ad ſe trahit. Vt ipſa veritas ait. *Nemo venit ad me,niſi pater meus traxerit illum.* Propterea igitur omnem filium,quem recepit flagellat,caſtigat,& mortificat, mortificat item & viuificat : viuificat in ſpiritualibus, mortificat in carnalibus,vt Apoſtolus, *Mortificate*, inquit, *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem. Inuidiam,auaritiam, &c.* Ita & nunc iſte Dei famulus Antoninus documento & aſſenſu Chriſti, ſine quo ſui nihil poſſunt facere, ipſius inquam exemplo, & auxilio prius caſtigauit, deinde blandiuit, Ducem errantem correxit, corrigendo exacerbauit, exacerbatum mitigauit, deſipienti filium abſtulit, reſipiſcenti reddidit pro erroris abrenunciatione, non pro auratarum veſtium oblatione,pro culparum emendatione,non pro gemmarum rutilanti ſplendore, pro fidei deuotione, non pro terrenæ dignitatis poſſeſsione. Neque enim ſolos nobiles,aut diuites curat Antoninus, curare ſolet & pauperes. Ecce qui nuper ſanauit filiam ditiſſimi Principis, modo ſuſcepit curam ruſtici pauperis. Qui paulo ante glorioſi Ducis ſanauit prolem, nunc deſpecti ruricolæ ſimilem curauit furorem.

Vid. Not. XXII.

Quendam enim per quinquennium totum ab hoſte maligno vexatum, contribules ſui rata fiducia patroni Antonini animati,ad Eccleſiam ipſius traxerunt, & nocte ſuperueniente,ne quid aut ſibi nocui,aut intra ſancta ſanctorum illiciti committeret,ad columnam manus &

Vid. Not. XXIII.

pedes

pedes miſerum arctius ligarunt, & foribus obſeratis ſolum intus benigni, & ſalutiferi hoſpitis contubernio vſurum reliquerunt. Dato autem ad vigilias nocturnales ſigno, oſtio, quod ipſi hora veſpertina occluſerunt, ab ipſis item reſerato, introierunt, & ad columnam depoſiti conſciam properantes, cum ſola ligamina diſſoluta, & induuias ibidem, ſed ſeorſum conuolutas inueniſſent, obſtupefacti per diuerſas coniecturas animos verſarunt, Cum interim eminus eum ſuper nudam petram nudum diſpexerunt ſedentem, brachijs ſtrictum complicatis, & corpore anguſtum in modum coarctato: cui appropiare dubitātes, eo quòd priſtina rabie intractabilem adhuc crederent, per diuerſos ſermonum circuitus mentem eius à longe explorabant. Quem cum ſanum ſapere, ſanum loqui lętarentur, placatiſſimis eius reſponſis animati ad tactum vſque proceſſerunt. Deinde cum omnia circa eum tuta, tranquilla, & ad plenum compoſita perſpexiſſent, gratias Deo datori, & beato Antonino ſanitatis conciliatori deuotione intima retulerunt. Cum gaudio reducentes ſui compotem, quem attraxerunt mentis & rationis inanem. Audi nunc non minori admiratione ſtupendum beneficij ordinem, & ſalutiferam Antonini medicinam gratanter excipe.

Erat quidam Stephanus Sacerdos religioſus. Idemq; ſancti loci præpoſitus, & venerandi corporis cuſtos ſollicitus, Vir rigidæ abſtinentiæ, in tantum, vt toto anno per tres legitimas hebdomadæ ferias, pane & aqua contentus, ſemel in die ſe reficeret. Quòd ſi forte feſtiuitas celebrior remiſſionem indixiſſet, leguminum aut olerū delicijs admiſſis, & aquā vino modico cōdita cōuiuabat. Ille Syrrentinis, item & alijs pro qualibet infirmitatis moleſtia opem implorantibus propter vitæ probatæ merita nuncius ad beneuolum patronum miſſus, tali ordine ſolatij mandatum referre ſolebat. Fecit cerotum, ſiue vnguentum, cuius compoſitionem diligentius inqui-

ſitam ſubſcribere non grauaret, ſi aut eius medicamini, & non potius Antonino medicāti virtutem curationis operatricem aſcriptam cognouiſsem, aut ipſe compoſitor in hoc ſolummodo curandi fiduciam habuiſse videretur. Confectum enim medicamentum in pyxide eburnea diligenter ſigillatum in ipſa altaris archa repoſuit, triduoque cum ieiunijs, & orationibus peracto, depoſitum repetit; & ſi deſignatum ſigno crucis per veſtigium pollicis euidenter impreſso exaratum reperit, efficacis medicinæ ſecurus languentibus membris induxit, totūq; dolorem conſequenter effugauit; Si autem abſque crucis ſignaculo planam ſuperficiem inuenit, nullam prorſus curandi fiduciam habuit. Hoc igitur modo, ſicut dictum eſt, ſalubris ſigni, & ſancti pollicis impreſſione facta, vnguento virtutem cęlitus illapſam, & pia curatoris Antonini arte medicamen intellexit conditum, ac ſanitatem quærentibus promittebat. Sin autem, patientiam laborantibus perſuadebat: & quos ſuperno iudiciò obſtante curare non potuit, monitis ſalutaribus inſtruxit; & Deus, inquit, omnipotēs pius animarum medicus omnes homines vult ſaluos fieri, non vt conualeſcant ad complenda deſideria illicitæ voluptatis, ſed vt veniant ad agnitionem veritatis, fide vȝ. & opere, quia fides ſine operibus mortua eſt. Hoc vt fieri poſſit. diuerſo ordine diuerſos hominum appetitus, multiplices ſingulorū voluntates, diuinæ diſpenſationis clementia ad vnum ſalutis iter temperat. hunc humiliat, & hūc exaltat: illūm flagellatum ſanat, alium ſanum flagellat: & ipſum flagellare, ſanare eſt, vt eſt illud.

Vid. Not. XXIV.

Vulnera dum ſanas dolor eſt medicina doloris.

Idcirco cum diuinum imploramus auxilium, & miſericorditer audimur, & miſericorditer non audimur. *Noxia ſi petimus, ſi iure neganda precamur*, miſericordiam non auditi conſequimur. Si proficua rogamus, miſericordiam auditi impetramus: *nam prope eſt*

domi-

dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorũ exaudiet, & ſaluos faciet eos. Si ergo non in veritate inuocamus, quomodo Deum timemus? Si non timemus, quomodo exaudiemur? Si non exaudiemur, quomodo ſanabimur? Quocirca vt iſta conſequantur, antecedat neceſſe eſt veræ inuocationis affectus. Vera autem inuocatione vtimur, ſi non vt noſtra, ſed vt ſola Dei voluntas in nobis fiat, precamur. Vera igitur inuocatione veri & pij iudicis arbitrio, vos fratres ex toto commendate: & omnem aduerſus Deum, aut Beatum Antoninum murmurationem procul à cordibus veſtris relegate; Quin potius iuxta Apoſtolum. *Spe gaudentes* in tribulatione, patientiæ virtutem ſeruate: & clementiam diuinam æquo animo expectate, ſicut ſcriptum eſt. *Bonum eſt cum ſilentio præſtolari dominum*. Hæc & his ſimilia repetens Beati Antonini interpres Stephanus presbyter, tam non curatos quam ſanatos alacres reddidit, quos pro medicamenti virtute ſalubri admonitione perunxit, & quibus pro corporali ſanitate ſpiritualem curam exhortando adhibuit.

Tempore autem procedente Sarracenorum infinita multitudo contra Chriſtianæ pacis tranquillitatem cõiurata, omnia, quæ attigit loca more nimboſiſsimæ grãdinis proterens eraſa reliquit. Emenſo tandem: infeſti illi prædones pelagi ſpatio, applicuerunt ad Inſulam Neapolitanæ poteſtati ſubiectam, quæ Aenaria, vſitatiori verò nomine Inſula maior nuncupatur. Nauibus in alto relictis, terram liburnicis petierunt, & caſtris ſitis conſederunt, terrarum culta flamma predaq; vaſtantes, cultores ſine humanitate, ſine pietate miſerabiliter necantes, aut in captiuitatem & exilium traducendos ad naues vinctos trahentes. Illorum immaniſsimam crudelitatem adhuc autem & ſecurã ſtationẽ vicinarũ Vrbiũ habitatores, ſcilicet Surrentini, Neapolitani, & Caietani Vid. Not. XXV.

ni non ferentes, felici fędere, & omine proſpero conſpirarunt, Chriſtianos captos & capiendos liberare, patriã defendere, gentem nefandam propellere. Hic, Antonino vt paulo poſt apparebit, duce, & cæteris, *quorum corpora Surrentum fouet*, Sanctis comitantibus, gloria Syrrentinorum emicuit. Quibus non immeritò victoria aſcribitur, dum ipſorum patronis ſigniferis rabies hoſtilis vincitur. Triduo namque ante futurum prælium quinque quorum nomina poſterius liquebunt, In naui gentilium ductrice, deambulantes apparuerunt: in quos, hoſtes aut vinculorum nexibus extricatos fugam tentare, aut occultè in lapſos nauim amoliri ſuſpicãtes, cœco furore irruerunt. Sed ſanctis ſubitò ab aſpectu ſubtractis, ab incepto haud ſine admiratione deſierunt. Rurſus cum armis in abditis latentibus ſeſe occultius locantes, & cuſtodiam vigilantius adhibentes, Ecce iterum priore habitu & inceſſu eodem in loco ſpaciantes Sanctos Dei viderunt. Quos ſubitaneo terrore & clamore aſſilientes, alius conto, alius gladio, alius ſaxo furibundi petierunt, ſed Sanctis item diſparentibus, cum ictus non niſi in nauim cecidiſſent, ſeſe miro modo fruſtratos obſtupuerunt. Sed cum iterum atque iterum mente cœcati eodem impetu tentato, eadem illuſione deciperentur, ductor idemque augur eorum à longe rei ordinem conſiderans. Iſti, inquit dij ſunt Chriſtianorum, ad quorum, vt opinor defenſionem, aut vltionem conuenerunt. Deinde cum ſors, gentilis ſuperſtitionis more, conſuleretur, & paganis aduerſa, Chriſtianis proſpera portenderet, acceleremus, clamant, fugam, & nauibus feſtinanter armatis, aduolemus. Iuxta verbum præcipientis, ſocijs circumquaque diſperſis, cum rapinarum congerie congregatis, & cæteris omnibus ordinatis, quum feſtinanter dijs ieiunaturi retuliſſent: Ecce prædictæ conſpirationis ſocij ſubitò irruentes, cunctis quos conſequi potuerunt occiſis, decem nauigia cum armamentis,

cum

cum præda, cum captiuis arripuerunt, ijs quæ ſuperfuerunt, ſine remigijs, ſine gubernaculis, ſine ſuſtentaculis vix & inutiliter elapſis. In ipſius antem noctis bellum antecedentis extremitate, ideſt matutino tempore in ipſo inquam imminentis pugnæ articulo, quinque viri ſuperius in naui demonſtrati, cuidam ciui Neapolitano ſeni cui Sergio, Pipinus nomen, tali ordine ſicut ipſe poſtea retulit, apparuerit. Præcedebat habitu Monachi venerandus, & ſancta canitie reuerendus, qui ſeſe de nomine interrogatus, Antoninum dicebat quem velut ordine, & vt mox patebit affatu priorem comitabantur reliqui quatuor: quorum vnus caluus, barba prolixa, canus, maturus, venerabilis, ſeſe Renatum: duo verò comitantes, ambo ſenes, ambo barbam raſi, ſed alter caluus, Athanaſium ſeſe, alter ceſarie criſpus, ſeſe Bachulum; quartus verò, iuuentutis gratia floridus, Valerium, ſeſe nominauit. Illis ita ordinatis, Antoninus ſicut prior venit, & ſtetit, ita excellẽtioris perſonæ etiam in loquendo proſequebatur officium: & ſemiuigilem ſenem ita affatur ſeuera increpatione, & amica cohortatione admonens. Vos, inquit, nunc iſtius vrbis habitatores per ſtratus veſtros molliſſimè compoſitos ſecuri laborum quieſtitis, & ciuibus veſtris pro reipublicę ſalute in ipſo extremi periculi diſcrimine laborantibus ſubuenire nec cogitatis. Ignaui, pigri, inertes, qui nec precibus, nec viribus veſtros adiuuetis. Qui nec diuinam nec humanam opem eis conferre curetis, qui tot defenſores vobis à Deo conceſſos, & pro vobis quamuis ingratis ſollicitos implorare negligatis. Nam egomet ipſe modo dominum Ianuarium veſtrum patronum conueniebam, & ſicut nos noſtros in periculo non reliquimus, ita eum ad veſtrum auxilium inuitans, cùm imminente veſtrorum periculo citius eum ſubuenire vrgerem, & niſi ocius ſuccurreret, aliquot de ſuis caſuros affirmarem, ſuſtine, inquit ille, paululum: Vid. Not. XXVII.

D nam

nam iſtius quam oſtero immolationis conſumato myſterio abſque mora veniam. His dictis Beatus Antoninus cum ſocijs comitantibus abſceſſit: & ſenex ſonno ſolutus viſa per ordinem retulit. Cuius viſionis approbatio mox conſecuta eſt. Nam confecto prælio venerunt, qui dicerent, hoſtibus fuſis, fugatis, aut captis, victoria feliciter parata, & Neapolitanis ſeptem tantum in primo cõgreſſu cecidiſſe, ex Syrrentinis verò nec vnum quidem, vel leuiter plagatum eſſe: in qua aſſertione probatur verba Antonini, nam ipſe & ſuperius nominati ſancti, ſuis Syrrentinis continuatim aſſiſtentes, omnes pariter ad portum ſalutis euexerunt. Tardante verò in oblatione ſacrificij Beato Ianuario, ſeptem vt diximus, ex tota multitudine Parthenopenſium corruerunt. Ipſo verò adueniente, reliqui quierepti ſunt omne periculum ſani euaſerunt. Factum eſt autem poſt hæc vt vnus ex nobilioribus Neapolitanorum Gregorius Prancacius ciuili decreto in exilium Syrrentum relegaretur, qui vnum ex Sarracenis in prælio captum, & iam baptizatum ſecum deduxit: quo referente, ſeſe que vnum ex perſequentibus eſſe affirmante, quinque iam nominatos ſanctos, tali habitu, & formę in naui regia apparuiſſe didicimus, qualem habitus, aut formę proprietatem vnicuique eorum in viſione ſenis aſſignatam ſupra docuimus; O felix Syrrentum. O felices Syrrentini habitatores. O ſecura Syrrentinorum tranquillitas, quibus Deus, quinque patronos, quaſi quinque legis Doctores, eos denique defenſores præfecit. Defenſores, inquam ſi audiuntur, ſi amantur, ſi venerando coluntur: Accuſatores, ſi negliguntur, ſi contemnuntur, ſi refutantur. Verè Beati conuincuntur Syrrentini: tali tamen dumtaxat cõditione, ſi quinque quos habent Patres audiendo, cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiam omni tempore. Si corpora ipſorũ venerando colunt & diligunt: Altaria & Oratoria eorũ accuratiſſime reficiendo & ornando: Seruitia eorum in

Vid. Not. XXVIII.

Sacer-

Sacerdotibus & Clericis promouendo: luminaria nocturnalibus horis procurando: donaria iuxta facultatem quiſque propriâ ſedulè offerendo: præſidia Dei in ſuam ſuæque Ciuitatis protectionem per ipſorum ſuffragiâ implorando & dicendo: *Niſi dominus cuſtodierit Ciuitatẽ, fruſtrà vigilant qui cuſtodiunt eam*: Hæc illi facientes, & iſta decorde dicentes, Dominum continuo Ciuitatis ſuæ audient promittentem: *Non vocaberis vltra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius deſolata: ſed vocaberis Ciuitas ſancta: quia voluntas mea in ea, & terra tua inhabitabitur, quia cõplacuit Domino in te*. Quod ſi ſtudijs in contrarium verſis, Eccleſias eorum dirutas negligunt, reliquias ſanctas negata veneratione, aut debita ſeruitute contemnũt, proprio ſe iudicio damnant, dum beneficiorum per ipſos ſibi ſæpius collatorum, & quotidie ſuperuenientium immemores, bonis mala rependunt. Suo ſe gladio confodiunt, ſi patribus impij, ſi tutoribus inofficioſi, ſi largis parci, ſi benefactoribus ingrati exiſtunt. Syrrentum Hieroſolimæ propter repudiatos ſanctos damnatæ addicunt, ſi Saluatorem, item per ſanctos ſuos cuſtodire ipſos volentem, reijciunt, iuſta de cauſa dicturum: *Quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Duritiam ſibi ſaluarem venienti reclamantium redarguit, & ſic iudicauit, culpam præmiſit, ſententiam ſubintulit. Prius accuſauit, deinde damnauit. Ecce inquit, *relinquetur vobis domus veſtra deſerta*. Conſtat igitur, & per rationẽ, & per ſacræ ſcripturæ auctoritatem, Syrrẽtinos, immò omnes Chriſtianos felici proſperitate promoueri per Sanctorum venerationem, & dilectionem: & è contra per ipſorum contemptum deprimi aduerſitate, quia par eſt vt vnde per obſeruantiam aſcendas, inde per negligentiam cadas, & vbi obedientia leuat, ibi ſuperbia demergat. Quicquid ergo in ſeruitia Sanctorum

promouenda expendimus non ſolum non perdimus,ſed multiplici lucro redditurum credendo deponimus,dum ipſis pro noſtra deuotione gratum & acceptum per multa indicia cognoſcimus.Hoc etiam mihi probare datur, quod non ſolum maiora ſuę domus ornamenta, ſed etiā minima quęque vt ita dicam vtenſilia ſanctos inſpicere & cuſtodire videmus,vt ſubiectę rei euentus probat.

Peſſulum , quod vulgò catenatium vocatur,cum quo valuæ maiores caſæ Sancti Antonini claudebantur,longo vſu attritum ad exitum facile ferebatur, & non tam affixum, quàm appenſum videbatur. Hoc adoleſcens quidam percipiens, ſicut eſt leuis adoleſcentia prona ad malum, ianuæ approximauit, & callida diſſimulatione,quaſi acclinandi gratia aſſiſtens,peſſulum agitare tentauit,quod cum facilè ſequeretur, audaci manu extraxit, & nocuo gaudio repletus in ſinu quaſi ignem in paleis repoſuit. Mox enim dementiæ feruore ſuccenſus, hominem animo exuit, & per immaniſſimum furorem, tādiu beſtialiter vixit,quouſq; beneuolus Antoninus,nulli malum pro malo reddens, magiſtrum eius, eundemque presbyterum dormientem viſitauit , & peſſulum quod diſcipulus eius à domo ſua rapuiſſet,reddi commonuit. Ille autem excitatus,raptorem cum rapina,Beato Antonino præſentauit : eumdemque ſanitate mox recepta lætum, & hilarem reduxit. Aduerte & aliud ſignum , quod item ſanctis res ſuas curę eſſe indicat.

Quidam, oſtio quod eſt ex latere Eccleſiæ latenter reſerato,noctu introiuit,& rebus quas inuenit,rapaci tractu, & auaris manibus corraſis, exire vnde ingreſſus eſt trepida feſtinatione parauit. At contra ſuum conatum mora tardante,lucem ibidem expectare coactus eſt. Nam caligine oculis mentis ab Antonino immiſſa , neque oſtium ingreſſus ſui conſcium , neque exitum alicubi potuit inuenire. Errore igitur probabili, immò confeſſe bono,per totam noctem ſanctam domum girando & pa-

rietes palpando, quum nō niſi in murum ſolidum vbiq; offenderet, tempore matutino deprehęnſus eſt. Qui cū ingreſſus ſui locum mōſtrare vrgeretur, oſtium quod eū introduxit viſitando oſtendit patulo quidem ictu & eodem quo ipſe reſerauit modo apertum. Tunc digna caſtigatione recepta, & Beato Antonino ſatisfactione peracta, via tandem aperta abſceſſit.

Nec prætermittendum exiſtimo, quod & ipſi Antonino inter cętera ſignā ſpecialem quandam non tam miraculorum, quàm iuſtitiæ prærogatiuam aſcribit, & cunctis audientibus vtilis obſeruantiæ cautelam indicit. Ferunt enim quod & ipſa veritas, vt mox audiens teſtatur nullum vnquam per ſuas reliquias impune periurare, quin & aliquo ſeueræ animaduerſionis flagello punitus, aut ad pręsēs, aut citò vindictę ſuccumbat, & mendacij procaciā Chriſto & Antonino faciendo luat. Nuper duę pauperculæ, quarum altera creditum acceptum negabat alteri, conflictu diurnæ altercationis colliſæ ad ſacramēti teſtimonium coram Antonino iudice prorupere: illa ſe crediḍiſſe, iſta ſe non accepiſſe iuraturæ. Videns hanc contēdentium proteruiam Petrus archipresbyter Eccleſię cuſtos, rigidam Antonini cenſuram cognoſcens, pro humanitatis condeſcenſione, periculo vtriuslibet perterritus, rogabat quærentem, vt ex credito aliquantulum reſecaret. Et iuxta conſilium ſuadentis quum tertiam partem remiſiſſet, illa nec ſic quidem à rigore noxio emollita, audaci inceſſu, procaci vultu ad altare acceſſit, & obſtinato animo linguaque pernicioſa creditum abiurauit: non autem impune; Nam recedere parans, quaſi debiti exactione iam ſoluta, ſubito in terrā eliſa corruit eiulans, ſpumans, palpitans, & beſtiali more frendens. Deinde cum totam iam præmortua extremum palpitaret, quum raros ſingultus traheret, quum ſpiritus in ſuprema lingua hæreret, prædictus Archipresbyter aquam benedictā in Calicem ſanctum miſſam guttatim in os recluſum

ſtillabat,& inter hæc ſimul cum aſtantibus pro ea inceſſanter orabat. Hac illi refectione iniecta, anima in ſedem propriam reuerſa, vitam reddidit,& calor paulatim in oſſa diffuſus ſenſum reſtituit. Per hanc ſententiam caſtigata periura, omnibus exemplum ſanxit, ne quis in præſentia Antonini mendacium iureiurando confirmare præſumat. Præſens enim omni tempore in aulæ ſua regnat Antoninus, iuſtis præſidium, iniuſtis excidium, perfugium miſeris, offendiculum elatis, ſubuerſio, vt audiſti, malè pertinacibus, ſpes & ſolatium, vt mox audies, bene ſupplicibus.

Idem ille de quo nuper nobis ſermo fuit Archipręsbyter Petrus, cuius ipſius relatione quæ ſequuntur didicimus, horridiſſimam elephantiæ lepram contraxit adeò vt in totius corporis ſuperficie, ne vnum quidem naturalis coloris ſignum notare potuiſſes. Tota cutis aſperitate ſulcoſa, in modum quercini corticis exarata horrorem tangere volentibus, horrorem vidẽtibus ingerebat. Omnes eum fugiebant, cuncti pro contagij timore vitabant, eundo, ſtando, reficiendo, dormiendo per omnia omnibus immunis manebat. Huic tam intolerabili moleſtiæ quum medicina peritiſſimorum, ne leuamen quidem adhibuiſſet, quod ſolum extremæ ſpei reſiduum erat, ad Antoninum ſuum cucurrit. Immò ægrè prorepſit, & manibus in cœlum expanſis: manibus: nam oculos pro grauitate doloris palpebras præmentis, aperire non potuit, palmis inquam & corde ſurſum intentus, ante Altare aſtitit. Et inquit, clementiſſimè pater Antonine reſpice me miſerum, reſpice moribundum, miſerere tui famuli, recordare tui quondam miniſtri. Ecce vindicta peccatis meis ingruente, omnes me quaſi profanum fugiunt, omnibus ſum horribilis, & mihi meiſque quum per omnia ſim inutilis, nec cœlo viuendo frui, nec terram moriendo datur ingredi. *Antonine Pater famuli miſerate labores, Tolle precor miſerã tali de carcere*

cere vitam,aut me redde mihi mortuo. Exaudiuit Antoninus, & nocte proxima ſemiuigilem ſuper aſſiſtens, totum eum,vt ſibi videbatur denudauit: deinde vnguēto quod adduxit,vertice incipiens, cum ambabus manibus extenſis,totum corpus non tam perunxit quàm perfudit. Expergefactus ille vlceribus potenti medicamine arefactis, tunicam illam horribilem exuit, & nouus exijt,non aliter ac ſi nouellæ arbori librum detrahas,& renitentem albicantis ligni gratiam aſpectibus occurrere videas. Nocte iterum ſequenti prima ſonni illabentis parte ſopito, Antoninus affuit, & ecce inquit ſanus factus es,iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Cohibe vagam mentem, aſtringe lubricam iuuentutem,abige voluptatem præuaricatricem,& auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Illud Euangelij ſemper in corde ferens, Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam,iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, hoc dicens commotione fecit eum de quodam humanæ fragilitatis errore: quem ille quidem patrare deſtinarat,ſed pia ſui magiſterij vigilantia per ſupradictam plagam præuenientem non perpetrauit. Hac ille diſciplina correctus,iam deinde temperata omni lubricæ temeritatis offenſa,ſtudioſus in manſione ſua pater familias Antonino,continentia comitante,ſeruiebat, vbi ipſe ſemper vt dictum eſt præſens inhabitat, quod adhuc etiam de ſubiecta probatione affirmatur.

In latere muri vbi Sanctæ eius reliquiæ continentur, in Imagine ipſius deſignata,quum pictor coronam inauratam capiti circumponere pararet,parietem prout neceſſe fuit cauabat. Et ecce per rimas factas lux ineſtimabilis,& inenarrabilis ſubito emicans, vultum dolantis feriebat. Quam ille per intolerabiles radios oculorum acie reuerberata non ſuſtinens, ruinam dare in terram minabatur: ſed tamen pro deuotionis intentione confirmatus, opus feſtinanter conſumauit. Confeſsè igitur

pro-

pronunciamus, quod Beatus Antoninus in ſuo tabernaculo nunquam non inuenitur, vbi ſicut raptores damnat, ita offerentium vota ſuſcipit, & remunerat: ſicut elatos repudiat, ita oppreſſos releuat. Ibi beneficia petentibus per ipſum quotidie præſtātur. Ibi per ipſum Christus ſuarum virtutum miracula fidelibus ad ſpei certitudum, & ad fidei confirmationem inceſſanter oſtendit.

Sed quid ego iſta? quid nocens? quid pollutus? quid aggregatus peccatoribus, innocentis, impolluti, ſegregati à peccatoribus potentiam polluto ore violo. Peruerſæ vitæ conſcientia, & veri iudicis ſententia perterritus, timeo ne vnde quęrere deſtinaui remedium, inde horrendum incurram iudicium: vnde Deum affectaui mihi facere propitium, inde iuſta de cauſa audiam iratum. *Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum: tu verò odiſti diſciplinam, & proiecisti ſermones meos retrorſum.* Vtique Domine fateor, aſſentior, nec cordis, ac renum ſcrutatorem mendosè pertinax inficiari auſim. *Et ſi quis diligit me ſermones meos ſeruabit*, dum te dicente audio, mea conſciētia accuſante, iam damnatum cognoſco, qui dum ſermones tuos retrorſum proieci, non dilexi: dum non dilexi, erraui: dum erraui, perij, ſicut ouis quæ perierat. Quid ergo prodeſt, peccatori, te ſolis laudare verbis, dum nullius meriti mihi cōſcius, à te tremebūdus audio, *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnū Cœlorū: ſed qui facit volūtatē Patris mei, qui in Cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum Cœlorum.* Et iterum, *Populus hic labijs me honorat, cor autem ipſorum longe eſt à me.* Fateor planè peccata mea maiora eſſe, quā vt veniam merear: quia omni genere impietatis pollutus, tuæ pietatis opera per famulum tuum hominibus demonſtrata, lingua ſcelerata attingere prēſumpſerim, qui tuæ potentiæ miracula modis abſonis obſcurando, fumum ex fulgore dare non perhorruerim. Sed inter cætera

tera tuæ miſericordiæ documenta peccatoris Sacerdotis ab Eremita repudiati exemplo animatus, eo audaciç prorupi, vt tuas virtutes poſteritati quoquomodo tradere, quam omnino abſcondere maluerim. Maius certè eſt miſericordiæ iudicium, peccatorem corpus tuũ manibus tractantem non puniri, quam de te loquentem non damnari, & plus eſt te tangere, quam de te dicere. Legitur enim Eremitam quemdam Sacerdotem Miſſarum ſolemnia ſibi celebrare ſolitum, pro fama ſe ſe Sanctum, illum verò mundanis contagijs inuolutum prædicantem, quaſi immundum, nec Deo iam ſeruire dignum repudiaſſe. At illum in viſione Angelus Domini per inuia ſiluarum deducens, ſitis ardore ad extrema vſque redactum, tandem ſuper puteum ſtatuit, cuius os auro circundatum, cuius aqua purior electro, aurea hydria, aurea catena, ſed leproſo hauriente trahebatur. Qui cum admonitus bibere, ſolam haurientis immunditiam ſibi cupienti obſiſtere docuiſſet, ab Angelo audiuit. Sicut, inquit, omnia illa quæ ad vſum bibendi pertinent per ſe iucundiſſima, miniſtrantis non maculantur lepra: ita ſacramenta diuina per ſe ſaluberrima, Sacerdotis nequaquam violantur culpa. Expergefactus ille didicit diuini myſterij efficaciam, per miniſtri nequaquam labefactari culpam. credidit ſupremæ maieſtatis virtutem per lubricam nullo modo infirmari poſſe fragilitatem. Tali modo Chriſtum prædicans, & auditores vtiliter inſtruens oratio, oratoris nequaquam contaminatur vitio: nec ſcribentis peccata ad ædificationis efficaciam impediunt ſcripta, ſicut & mundæ materiæ naturam nullo modo videmus corrumpi per artificis culpam. Credo etiam te Pater Antonine ſcriptoris tui non prauã actionem, ſed officioſam deuotionem reſpicere, & ſicut per te mediatorem facta ſunt, quç ſcripſi, ita per te interceſſorem, non puniri ſi quà ſcribendo peccaui. Quin etiam pro tua ineffabili beniuolẽtia præmio me donari nõ diffido, quod potius in futurum iudicium mihi reſeruari cupio, vbi ſola veritate nocentem vitam accuſante pericli-

tari, & ſola miſericordia adiuuante liberari me poſſe nō dubito. Recordare quæſo tui exulis ſcriptoris, nam & tu quondam in hoc mundo exul factus, qualis erumnarum tumultus cor exulantis circumuallet non neſcis: expertuſque malum miſeris ſuccurrere noſti. Communi nunc ſupplicatione, & vnanimi deprecatione te, Pater Sancte, te patrone beneuole Antonine rogamus, vt Ciuitatem iſtam tuæ interceſſionis adiutorio protegas, populumque ipſius Chriſto tibique deuotum facias, quatenus Deo ſeruiendo, & te amando, & venerando officium complens, hic & in futuro mercedem accipiat ab eo, qui eſt retributor omnium bonorum Chriſto Ieſu Domino noſtro: Qui cum Deo Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat Deus per infinita ſęcula ſęculorum. Amen.

Vetus
ECCLESIÆ SVRRENTINÆ LECTIONARIVM
Siuè Vita
EIVSD. S. ANTONINI ABBATIS.
Per Lectiones antiqui Eccleſiaſtici officij diſtributa.

CVM ex fructu cognoſcatur arbor, vt ab effectu cognoſcimus cauſam, nil verendum arbitremur, bonos fructus præ Domini ſententia ex bona arboris radice progredi, vt ſolares radios ex Solis luce cernimus effulgere. Antoninus itaque noſter, ex quàm nobili proceſſerit genere, honeſtisq; parentibus fuerit ortus, tum grauitate morum patefecit, tum vitæ ſanctimonia plurimùm commendauit. Optimæ namq; indolis infans, honeſtis natus parentibus honeſtè adeò vixit à puero, vt non ſolum mundo gratus eſſet iuuenis, verùm etiam cœlo quàm gratiſſimus ſenex. Nam ſuperno illuſtratus lumine cor ſuum illicò Spiritui ſancto dignum ſacrauit ſanctuarium. Quo quidem duce, velut alter Patriarcha Abrahãm, de terra ſua, de cognatione ſua, & de domo patris ſui egreſſus, tempore, quo immanis Longobardorum feritas, & ferina VVinilorum immanis — Lect. I.; al. Vuãdalorum.

 imma-

immanitas omnia ferè Campaniæ oppida igne ſuccenderet, ferroque deuaſtaret, Parthenopes ingreſſus eſt agros, vbi Ampliſſimo Stabienſis Eccleſiæ Præſuli, nomine Catello, viro quidem doctrina inſigni, ſanctęque vitæ fama præclaro, familiariſſimè adhæſit.

Lect. II. Cui cum perinde coniungeretur, atque vmbra corpori, vnus in duobus corporibus animus erat, par voluntas, idem de virtute in virtutem proficiendi ſtudium, nõ diſcors ad beatitudinẽ regni perueniendi officium. Põtifex non vt Clericum diligebat Antoninum, ſed tanquã Epiſcopum & collegam. Venerabatur Clericus Catellũ vt Pontificem Chriſti atque Dei vicarium: certatim ſe honore præueniebant, amore exoſculabantur, virtute inſtruebant, adeò piè religiosè atque Chriſtianè communẽ vitam degebant, vt alter alterius Magiſter & diſcipulus facti, vterque pari ſtudio Chriſtum imitarentur, mutua humilitate decertabant, vicarijs officijs alter alterum ſuperare contendens ſanctæ vitæ exemplis populum Dei ædificare abſque odio & inuidia moliebantur, cor vnum & anima vna facti, idem velle, idem nolle in ſancta conuerſatione habebãt, nulli graues, nulli agreſtes, nulli inhumani, omnibus grati, cunctis vrbani, ſingulis benigni in humana conuerſatione Angelicam vitam vniuerſis præferebant, lectione atque oratione ſpiritum roborantes, carnem ieiunijs, ac vigilijs edomabant, non minus ſal terræ, quàm lux mundi ſingulariter effecti.

Lect. III. Verbum Crucis nõ erubeſcebant, ſed omnibus palam reuelata facie voce & opere euangelizabant. Crucem Chriſti non tanquam Cyrenæus ille in agonia deferentes, ſed velut athleta Paulus, crucem & ſtigmata Ieſu in ſuis corporibus exprimentes, mundo Crucifixi, vitijs & concupiſcentijs mortui, dilecti Deo & hominibus inter homines viuebant in terris: inter Angelos vt Cœleſtes Angeli mente verſabantur in cœlo, vt ciues Sanctorum & domeſtici Dei. Pontifex interea Catellus, cùm quietius ſacræ theoriæ operam nauare vellet, nec alterum haberet, cui fidentius Paſtoralem curam committeret quàm

An-

Antoninum,protinus illum ad ſe accerſitum ad ſubeundum Epiſcopatus onus adhortatus, in nemoroſos ſiluarũ receſſus, atque in vaſta montium faſtigia ſe illicò recepit, vbi velut emenſus vndiſoni maris fluctibus in tuto portu delatus anachoriticam diu vitam ſolus tranſegit. Denique montem quendam & maris proſpectu gratum, & camporum planitie amœnum aſcendit, cui nomen, ob nocturnam Michaelis Archangeli apparitionem, accenſique cerei viſionem ſibi & B. Antonino ibidem cęlibus factam, atque ob Oratorium eodem in loco erectum in Michaelis Archangeli honorem, Michael Archangelus vulgò inditum eſt.

Huc non multò poſt tempore B. Antoninus, dimiſſa Epiſcopatus cura, atque contemptis ſæculi fauoribus perrexit, vbi tanquam ciuitas ſupra montem poſita, & lucerna ſuper candelabrum accenſa, non ſolum cœli ſe in dies reddebat municipem puritate ſpiritus, ſed etiam omnium circumiacentium oppidorum populis, vitæ ſanctitate, bonorumque operum exemplis adeò ſe præferebat imitabilem, vt ab omnibus certatim populis diligeretur vt pater, veneraretur vt ſanctus. Inter quos Surrentinus populus maiori erga eum dilectione affectus, præſtantiorique pietatis officio ſtudioſus, nacta oportunitate adit, conſultò alloquitur, humiliter rogat, enixè compellit, precibus perſuadet, vt ob Chriſti amorem, hominumque ſalutem, poſthabitis ferarum luſtris, atque ſqualentibus montium antris, in Surrentinam deſcenderet vrbem inter homines conuerſaturus, atque eos ad melioris vita frugem ſuæ ſanctæ conuerſationis exemplo allecturus. Cui vt pius erat & benignus gratanter annuens ciuitatem ſibi fecit eremum, Eremitam ſub monachali cucullo geſſit. Monachus verò ſub Bonifacio Monaſterij S. Agrippini Abbate, viro quidem doctrina præſtante, ac morum grauitate inſigni, militare Deo cępit, ſubeſſe potius, quàm præeſſe deſiderans, atque diſcere magis tentans quod neſciret, quàm docere impudenter quod ignoraret. Lect. IV.

Hic

Lect.V. Hic vigilijs & orationibus incumbens, non tantùm cum Angelo, ac ſi alter Iacob, vſque mane luctabatur, ſed cum Elia ſpeluncæ oſtio innixus, ſibilum auræ tenuis degustabat, non tam lippoſę Liæ iunctus, quã ſpecioſæ Racheli copulatus. Stiuam quam acceperat aratri non dimittebat, ſed poſita manu ſuper aratrum quæ retro ſunt oblitus, ad anteriora ſe in horas extendebat, tunc minus otioſus quàm cum otioſus eſſet. Illecebras gulæ carniſq; petulantiam lectione & oratione infrænans, ieiunio & quotidiana manuum opera edomabat, non modò cum ſatagente Martha Chriſtum paſcens in paupere, verum etiam cum Maria ad Chriſti pedes ſedens pauper ipſe opiparè paſtus. Ligone & aſcia non minus vtebatur quàm fabricatoris trulla & perpendiculo . . . .

. *Multa hic deſunt* . . . .

. . vt eius vinum ob ſui optimi ſaporis virtutem, Antoninum nomine vocetur vulgò. Extruxit quoque Oratorium quoddam, Diuoque Martino dedicauit, eiuſque oſtia per quã fabrè dolauit, exculpſit, atque artificiosè compoſuit, ocioſitatem omnium virtutum nouercam, cunctorumque vitiorum alumnam ita quotidiano labore effugabat, vt de virtute in virtutem ſtrenuè aſcenderet, & inter Angelos crebrò diſcurreret.

Lect. . . . Cum autem Abbas Bonifacius graui affectus ægritudine, capulo pœnè inſtaret, accerſitis ad ſe fratribus perſuaſit, vt poſt obitum ſuum, Antoninum, quem præ cęteris dignum decernebat, in Abbatẽ ſibi eligerent. Quod illicò Monachi omnes communi conſenſu, pari voto, vnanimi ſtudio quàm libentiſſimè perfecerunt. Ipſe autẽ diu, qua præſtabat humilitate reluctans, & ſe potius ab alijs regendum, quàm alios recturum exiſtimans, importunis fratrum precibus tãdem deuictus, humillimè conſenſit. Inſtitutus itaque Abbas, talem ſe omnibus exhibuit, vt à ſingulis amaretur vt pater, timeretur vt magiſter, diligeretur vt ſocius, virga non minus vtens quàm baculo, & deſides correptionis verbere excitabat ad bonum, & infirmos ſuſtentabat charitatis officio nę laberẽ-

tur

tur in vitium, infundens oleum & vinum in eorum vulnera. Nil alijs inconſultò imperabat, quod ipſe prius conſultò non egiſſet: opere potius docebat quàm voce. Se ita Abbatem erga monachum gerebat, vt monachum optaret erga ſe acturum ſi eſſet Abbas, nulli infeſtus, omnibus comis. Aliorum virtutes ita inuidebat vt vinceret, non vt negligeret. Ita perſequebatur vitia, vt vitioſos nõ exulceraret, ſed conuerteret. Aliena facinora vt propria deflebat, & ſuam miſeriam animaduertens, aliorum defectus benignè curabat; omnibus omnia factus, vt Chriſto ſingulos lucrifaceret. Opere potius quàm verbo fratribus ſe reddebat imitabilem, atque amari potius ſtudebat quam timeri, & humilitate cęteris præſtare, quàm elatione ſuperare.

In vno eodemq; homine & deuotũ præſeferebat monachum, & humilem agebat Abbatem, non quærens quę ſua ſunt, ſed quę alterius. Zelũ ſic exercebat, vt amaritudinem non ſentiret: iuſtitiam ſic operabatur, vt hipocryſi nulla afficeretur. Charitate profuſus, à proprietate alienus: ſua curabat, vt omnibus eſſent communia. Communia prouidebat, vt nihil ſibi reſeruaret. prodeſſe cunctis, nulli obeſſe vnquam, inuigilabat. Seniores, vt patres honorabat, iuniores in Chriſti amore, vt filios diligebat. Nil ſibi charius cœlo exiſtimans, omnia mundi oblectamenta, vt ſtercora, reputabat. Quàm felix Paſtor, quàm illuſtris? qui gregem ſuum quandoq; ita præibat imitabilis, vt tardos operum luce accenderet ad virtutes, & celeres verbo auerteret à vitijs. Infirmos manna paſceret: paruulos nutriret lacte, & fortes reficeret pane & ſolido cibo. Tentationes Dæmonum, oblectamenta carnis, mundique irritamenta fide firma, ſpe certa, charitate non ficta, ſuperabat, ſuggeſtiones Dæmonum oppugnãs, carnis illecebras edomans, mundi luxum ludumque contemnens, verè Iſmelita in quo dolus nõ erat. *Fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*: qui accepta talenta non in ſudario ligauit, nec effodit in terra, diligens vinitor, ſtrenuus agrico- Lect. . . .

la, qui non minus laborauit in vinea Domini, quàm in agris illius.

Lect. . . . His demum ſtudijs inuigilans vir Dei Antoninus, non velut villicus iniquitatis, ſed tanquam ſeruus, qui in pauca fidelis ſuper multa eſſet conſtituendus, intraturuſque in gaudia Domini ſui, graui mox ægritudine affectus, ſtrato decubat, quieturus quidem à labore ſuo, & de talentis geminatis accepturus in breui mercedem ſuam. Monachi verò proſpectantes Abbatem in momẽto deficere, mortique paulatim adhærere, poſt diuina eius monita, & ſalutis documenta, humillimè percunctãtur, vbi poſt funera, vellet ſepeliri, quibus ipſe ſagaciter; Nec me intra, nec extra vrbem ſepeliatis, ſuppliciter oro, deuoti filij, pijſſimi fratres. Quo dicto, corpus terræ commendandum alacriter dimittens, ſpiritum ſuper æthera, ad eum qui dederat illum feliciter emiſit XVI. Kal. Martij. Monachi autem extrema Abbatis verba diligenter, & accuratè ſcrutati, vno omnium conſenſu decreuerunt, venerandum Abbatis cadauer intra Ciuitatis mænia honorificè tumulandum. Quod & piè, & religiosè confeſtim perfecerunt, aſpirante eis gratia Spiritus ſancti, qui cum Patre, & Filio regnat Deus in ſæculorum ſæcula. Amen.

Hymnus ad Veſperum.

DIVE, Surrenti decus, Antonine,
Ætheris clarum ſuper aſtra ſidus,
Quo nigrum pellis Satanam, nitore,
Fautor adeſto.

Ex Eod. Cod. M.S.

Sacra dum fulgent tua laude digna
Perpeti, clerum precibus vacantem,
Et pium cernas populum per aram
Dona gerentem.

Ante ſublimis ſolium Tonantis
Tam preces clari ſuperis dicatas,
Quàm pij defer populi ſacrata
Munera coelo.

Noſter in mundo Pater extitiſti,
Noſter in cœlo mediator eſto,
Strenuus tutor, vigil & Patronus
Fidus in æuum.

Nos tuum pompa gerimus triumphum
Annua, cincto viridi ſepulchro
Fronde, nos ceris oneramus aram
Thura cremantes.

Magna tu nobis & opima coeli
Dona theſauri ſolito repende
More: da fruges, oleum, falerna,
Peſte fugata.

Cui genuflectunt ſuperi canora
Voce laudemus Dominum, perenne
Illius Numen veneremur omni
Laudis honore. Amen.

DE S. ANTONINO.

Hymnus.

AD MATVTINVM.

olim dictus.

O Antonine cœlites
Inter coruſcos lucifer
Coruſce: tetros profuga
Tuo nitore Dæmones:
Hi nocte nos illecebris
Irretiunt carnalibus:
Tu luce nos cœleſtium
Mox Angelorum protege.
Si noſtra turbant cantica
Quæ corde puro pſallere
Conamur: adſint cœlica
Quæ te verentur agmina.
Sic vere pſalmos conſona,
Promamus inter Angelos,
Vt noſtra mens non diſſona
Sit ante cœli Principem.
Immane forti brachio
Agmen propelle Dæmonum:
A corde noſtro criminum
Exterge ſordes omnium.
Sit Trinitati gloria,
Par Trinitati gratia.
Sit Antonino Laurea
Eius clienti fulgida. Amen.

Hymnus, ad Laudes olim dictus.

SI, tibi, Sanctus Pater Antoninus
Obtulit florem iuuenilis æui,
Chriſte, quos puro modulamur ore
Offerat hymnos. Ex Eod. Cod. M. S.
Huius inſignem colimus triumphum,
Quo ſuburbano tumulata muro
Membra dimittens, ſuper aſtra victor
Scandit ouando.
Gratus hic mundo fuit à tenellis
Vnguibus, matris fuerat ſub aluo,
Gratior cœlo, magis eſt in vrna
Gratus vtrique.
Huc quis immani Satanæ furore
Venit inuaſus, merito atque eius
Liber abſceſſit, Satan horret huius
Oſſa ſub ara.
Sæuit hic vultu Belial trifauci
Obſtrepit rictu, fremit ore, ocellis
Flammat ignitis, vomit acre virus
Pulſus ad ima.
Veſte iam pulla monachum profeſſus
Mira geſſiſti Pater, aſtra calcans
Engeris multò meliora Diuum
Tectus amictu.
Trinitas per te ſacroſancta nobis
Criminum donet veniam, ſalutis
Gratiam, ſedes ſuperûm, beatæ
Munera vitæ. Amen.

videtur innuere Narrationem iſtam ore fuiſſe ab Au-ctore prolatam in B. Antonini fortaſſe die feſto. Quin & paulò inferius ſe audita loqui *profitetur;* Loqui, *inquit, ergo ad Orationis formam hanc lucubrationem declamitauit: vt proinde mirum non ſit, ſapè digredi illum de Hiſtoria ad mores, hortarique ciues Surrentinos, vt Patronorum cœleſtium cultum indies exaugeant. Verùm cùm pagina vlt. verba illa ſint:* Credo etiam te, Pater Antonine, Scriptoris tui non paruam actionem, ſed officioſam deuotionem reſpicere: & ſicut per te Mediatorem facta ſunt, quæ ſcripſi, &c. *liquidò patet hanc Narrationem, non dictam, ſed ſcriptam fuiſſe; refertam tamen ethicis digreſſiunculis.*

Not. II. Ac, vt primùm de eius patria, aut parentela tractemus, ſicut ignotam habemus, ita non neceſſarium exiſtimamus, &c. *Itanè verò? at conſtans nihilominus & haud contemnenda traditio eſt, B. Antoninum fuiſſe Campaniæ, vrbis Picentinorum Ciuem è* Cacciuttorum, *ſiuè, vt latinè effertur, è* Catellorum *antiqua ſtirpe, quæ etiamnum extare dicitur: oſtenduntque Campanienſes veterem Antonini domum qua natum, educatumque fama eſt. Porrò Vita huius Diui, per Eccleſiaſtici officij lectiones diſtributa, quam huic lucubrationi adnectimus, palam aperit B. Antoninum* è nobili genere *proceſsiſſe. Itaque Campanienſibus vtpotè B. Antonini ciuibus, danda iure eſt ſui municipis cognitio exactior, quàm in extero hoc ſcriptore extiterit. Et nos illis præ hoc credere debere, aurea illa Taciti ſententia adeò permouet, vt tantùm non cogere videatur.* Vt conquirere, *inquit,* fabuloſa, & fictis oblectare legentium animos, procul grauitate cœpti operis crediderim, ita vulgatis, traditiſque demere fidem non auſim. *Hæc ille. Intereà è* Cacciuttorum *mihi vocabulo ſubolet coniectura, vt puto, probabilis, Catellum illum Stabienſem Epiſcopũ, ad quem B. Antoninus, vti infrà dicetur, confugiſſe legitur, ſuum fuiſſe conſanguineum, aut certè gentilem. Poſtea verò, Itala iſta qua nunc vtimur, lingua, è latina* Hiſt. lib. 1.

illa corrupta, ſenſim enaſcente, mutatum Catellorum *in* Cacciuttorum, *incolumi tamen ſignificatu, eſſe vocabulum. Id quippe euenisse pleriſque alijs nobilibus cognomentis facile eſt in priſcis Hiſtorijs obſeruare. Sic namque ij, qui olim Rubei, Aquillij, Erycij, Aſellij, Palatini, Claudij, nunc* Roſſi, Dell'Aquila, Ricci, De gli Aſinelli, Paladini, *&, quæ Bergomi clara eſt proſapia,* de' Zoppi, *vulgò dicuntur. Lege Mutium de Sanctis Bergomatibus Domno, & Domnione, & antiquarum Stirpium Syntagmata.*

Not. III. Quo tempore Langobardorum ferina immanitas. *Vetus autem B. Antonini Lectionarium ſic habet:* Tempore, quo immanis Langobardorum feritas, & ferina Vuandalorum immanitas omnia ferè Campaniæ oppida igne ſuccenderet. *Primo igitur adnotandũ ſe hoc loco offert Langobardos dictos etiam fuiſſe Vuandalos, ſiuè Vuinilos. Vuinilos appellat Sigebertus De Scriptor. Ecclеſ. cap. 80. & Ordericus Hiſt. Eccleſ. lib. 4. ad annos 1070. qui & Guinilos vocatos eſſe tradit à Guitmundo Monacho in Orat. ad Regem Angliæ.* Guinili, qui de Scandinauia Inſula ſorte eiecti ſunt, regnante Alboino Rege filio Audonis, partem Italiæ, quæ nunc Lãgobardia dicitur, inuaſerunt. *His verò multò antiquior Paulus Diaconus de Geſt. Langob lib. 1. cap. 12.* Vuinili, *inquit,* ijdem ſunt, ac Langobardi. *Vuandali etiam dicti ſunt (quamquam rarius, & fortaſſe per errorem, qui ex vicinitate vocum irrepſit calamis atque linguis) vti apud Ortelium Theſ. Geograph in dictione* Vuinili *obſeruare eſt. Alioquin Vuandali à Langobardis diſcreti, iampridem abacti fuerant tota Campania. Nam vltima eorum irruptio fuit, abducto ſecum Diuo Paulino Nolæ Epiſcopo, anno ſal. 427. Lege Baron. Not. in Martyrol. Rom. ad 22 Iunij. Scriptor autem iſte anonymus, de tempore, quod paulò ante Sicardi Beneuentanorum Principis ætatem exceſſerat, loquitur, hoc eſt, de anno octingenteſimo, & quod excurrit, vti mox dicam. Hactenus itaq; de Langobardis, qui dicti ſunt* Vuinili, *ſiue* Vuandali.

Nunc

Nunc verò, quanam Campaniæ deuaſtatio bis, quæ propoſuimus adnotanda, verbis ſignificetur, diligenter eſt inquirendum. Ex eo quippe pendet cognitio, quonam Chriſti anno B. Antoninus ad agrum Stabienſem ſeceſſerit, atque adeò, quonam ſæculo vixerit. Video ſiquidem recētiores, qui de Vita Diui huius ſcripſerũt, magno conſenſu, ſed nulla prorſus Chronologiæ, quæ lux Hiſtoriæ eſt, conſideratione, in quandam planè abſurdam, & ſecũ pugnantem conueniſſe ſententiã, atq; aſſeueraſſe, B. Antoninum tunc emigraſſe Stabias, cùm Zoto Dux Langobardorum Caſſinenſe Monaſterium diripuit, atque vaſtauit. Sed hæc certè opinio, quã primus excogitauit, atq; edidit Antonius quidam Ebulenſis, cognomento à Porta, libello de Vita S. Antonini à ſe cõpoſita anno 1535. Neapoli impreſſo, atque ab eo vno cæteri recentiores, vulgareſque Βιογραφοὶ *mutuati ſunt, immanem continet prochroniſmum. Examinemus parumper. Primùm hic idẽ ſcriptor Anonymus, quo non habemus antiquiorem, in Tract. de Mirac. & Inuent. corporis S. Antonini, apertè tradit, non multò ante Sicardum Beneuenti Principem vixiſſe Antoninum. Sic enim incipit illum Tractatum,* Poſt deceſſum Beati Antonini non multo tempore euoluto, Princeps Beneuentanus, Sicardus, cæteris finibus ſuæ ditioni ſubiugatis, terram etiam Syrrentinorum eadem intentione inuaſit. *At verò Sicardus iſte penè ducentis quinquaginta annis diſtat à Zotone. Nam Zoto factus eſt Dux Beneuenti an. 571. vti ex Leone Oſtienſi alibi à nobis probatum eſt; euertit autem Caſſinenſe Cœnobium an. 589. Pelagij II. an. vlt. At Sicardus ſucceſſit Siconi patri ſuo anno, vt in Propylæis ad quatuor Chronica digeſſimus, 830. Fac verò obſediſſe Surrentum circa annũ 836. Habebimus præteriiſſe annos 247. ab euerſo per Zotonem Monaſterio Caſſinenſi, ad obſeſſum à Sicardo Surrentum: quod quidem nulla ratione dici poteſt paruum, aut* non multum tempus: *ac proinde falſiſſimum eſt B. Antoninum vixiſſe, vel Stabias aufugiſſe Zotone Beneuẽti Duce, qui ſupra ducentos quadraginta*

ta annos Sicardum præceſſit. Mitto nunc, quod alibi fortaſſe fuſius diſcutiam, in hiſce antiquis Monumentis nequaquam haberi Antoninum, Caſsinenſis Cœnobij fuiſſe Monachum, aut ex eo Stabias ſeceſsiſſe. Quinimmo Hieronymus Lauretus, qui nuper valde diligenter Chronicon Caſsinenſe Leonis Oſtienſis eruditis ſcholijs illuſtrauit, nihil prorſus è Caſsinenſi Bibliotheca, antiquis alioqui monumentis, atque Codicibus refertiſsima, de Antonino proferre potuit. Quocirca ea pauca tantũ recitat, quæ in Romano Martyrologio nuper ſcripta legiſſet. Magnũ item de eo ſilentiũ obſeruare eſt in Paulo Diac. Deſiderio Abb. Petro Diacono, Trithemio, alijſque omnibus, qui viros illuſtres, atq; Diuos Caſsinenſis Cœnobij recenſuere. In Romano autem Martyrologio ea res non ante Baronium legebatur: qui nihilominus cùm in Notationibus non aliũ citet auctorem, niſi Surrentina Monumenta à Paulo Regio relata, & Italicè edita, prudenter quidem Tò, vt ferunt, *appoſuit: ſignificans ea cautionis formula, ſe, de anno 625. quò P. Regius ſcribit obijſſe B. Antoninũ, fidem reponere penes auctorem. Idipſum obſeruare eſt in Antonio illo à Porta, qui tametſi primus abſurdæ huius ſupputationis, & opinionis auctor extitiſſe videatur, non eſt tamen auſus eam prò certo ſtatuere, ſed Narrationem à ſe excogitatam credulitati legentium commiſiſſe apparet, cum inquit*, In quo (*Monaſterio Caſsinenſi*) cùm Sanctus Dei Antoninus vitam cœlibem, ſemel Deo oblatam, vt pium eſt credere, degeret cum alijs Deo famulantibus, fuga ſeruatus, ſe ad Caſtellum contulit. *Dubitanter igitur hic etiam Auctor videtur aſſerere B. Antoninum, tunc Caſsinenſis Cœnobij fuiſſe alumnum; ſi ea verba,* vt pium eſt credere, hoc eſt, vt pia imaginatione mihi videor comminiſci, *ad Caſsinenſe Cœnobiũ referantur: non enim referri poſſunt ad vitam cœlibem; eam quippe adeò certum eſt B. Antoninum Monachum egiſſe, vt putidum ſanè fuiſſet ijs verbis voluiſſe firmare. Obſeruaui præterea, iam dictũ Antonium à Porta, dum narrat Surrenti obſidionem, eam,*

non

non Sicardo, ſed Romualdo Duce contigiſſe, aſſerere: quod, opinor, fecit, vt tanti temporis, quantum à Zotone ad Sicardum eſt, ingentem hiatum, ea ratione minueret. Sed fruſtra is quidem Sicardum in Romualdum mutat: tum quod id contra omnium antiquorum Codicum fidem profectò eſt, qui magno conſenſu, & conſtantia Sicardum, non autem Romualdum habent, tum etiam, quòd cum duo extiterint Romualdi Beneuenti Duces, alter Grimoaldi, alter Giſulphi filius, horum certè neuter Surrentum vmquam obſediſſe, legitur. Id ſolummodò tradunt Paulus Diaconus lib. 6. cap. 40. & Anaſtaſius, ac Platina in Vita Gregorij II. Romualdum hunc iuniorem Giſulphi filium, Cumas per vim occupaſſe; de cætera verò Campania ab eo vexata aut de Surrenti Vrbe obſeſſa nihil vſpiam repperi. Accedit hiſce incommodis, neque in hunc Romualdum, qui vita functus eſt anno 734. poſſe aliqua ratione conuenire verba illa; Poſt deceſſum Beati Antonini non multo tempore euoluto. *Nam ſi, vt recentiores iſti ſupputant, Beatus Antoninus obijt anno Chriſti 625. certè pluſquam centum annos præterijſſe neceſſe eſt ab eius obitu, vt ad Romualdum, Surrentum vrbem obſidentem, perueniatur. Quomodo igitur dici verè poteſt* non multò poſt, *ſi poſt totos centum annos id contigit? Denique manifeſtè deprehenditur quantum à vero diſſideat: imaginoſus ille Narrator, ex eo, quod ſubijcit, Beatum Antoninum, quo tempore Zoto Caſſinenſe Monaſterium diripuit, hoc eſt, anno, circiter, 589. Stabias ſeceſſiſſe, atque adhæſiſſe Beato Catello, Stabiarum Epiſcopo, eundemque poſtea à Sabiniano Papa in carcerem truſum, ſuis apud Deum precibus iuuiſſe adeò vt liber rediret Stabias. At ſcire, & meminiſſe debebat Ebulenſis ille, Sabiniani, & Bonifacij tempore non Catellum, ſed Laurentium fuiſſe Stabiarum Epiſcopum. Id quippe tradit inſcriptus lapis, qui Aequis (Capacio teſte) ſeruatur, his verbis,*

In hoc tumulo requieſcit
V.B. Laurentius Epiſcopus
Sanctæ Eccleſiæ Ciuitatis Stabienſis, qui vixit annis plus
minus XXXX. Sedit in Epiſcopatu XII. Depoſitus die IIII.
Kal. Martiarum. Ind. XV. Imperante Heraclio Aug. anno ſecũdo.

Heraclij annus ſecundus fuit Chriſti annus 612. Laurentius igitur inijt Epiſcopatum Stabienſem anno 600. extremo, vel 601. inchoante, & vixit vſque ad Bonifacij Quarti annum ſextum. Sabiniani itaque, & Bonifacij Tertij integri Pontificatus peracti ſunt viuente Laurẽtio, nõ aũt Catello Epiſcopo. Quocirca tota ea narratio de S. Catello Epiſcopo à Sabiniano Papa in carcerẽ detruſo, & à Bonifacio III. Sabiniani ſucceſſore abſoluto, & Stabiã remiſſo, inter aniles fabulas reponẽda eſt.

At tibi, inquies, quid videtur? Dicam breuiter id, quod coniectura aſſequi potui in re obſcura. Cùm iam ſatis conſtet non multò ante Sicardum Principem, in cœlum migraſſe Antoninum, cogimur proinde illum ſtatuere circa an. ſal. octingenteſimum: atque adeò dicere non dubitamus, Beatum virum ſeceſſiſſe Stabias, quo tempore Sico Beneuentanus Princeps Sicardi pater Cãpaniam longè latèque populatus, Neapolim etiam longa obſidione fatigauit, vt Herempertus in Hiſtoria fuſiore & Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 19. tradunt. Id, quia accidit Bono, Neapolis Conſule, & Duce, vti ex Epitaphio lapidi inciſo conſtat, Bonus autem iſte annum tantummodo cum dimidio Ducatũ geſſit, mortuusq; eſt V. Id. Ianuarij an. Chriſti 819. quod ex Indictione XII. quæ ibi legitur, facilè habetur, neceſſe proinde erit figere iam dictam cladem à Sicone illatam, & B. Antonini ſeceſſum Stabienſem

ſem ad annum Chriſti 818. *Idque bene congruit cum anno primo Siconis, quem Annales Francorũ, ab auctore illius temporis ſcripti, tradunt Principem Beneuenti factum eo anno, non autem an.* 817. *vt Leoni Oſt. lib.* 1. *cap.* 19. *placuit. Erat verò tũc iam ſenex B. Antoninus: Sic enim vetus pictura imaginis eius, apertè ſignificat: vt mirum proinde haud ſit, non vltra duodecim annos produxiſſe vitam; quam hoc modo probabiliter digero, quantum, ſtatuto iam Stabienſis ſeceſſus anno, per coniecturam aſſequi poſſum:* Melius qui conijciet, Vatem (*vt ille ait*) hunc perhibebo optimum. Cic. de Diuinat.

Anno 818. *Beatus Antoninus, ex incerto quodam Cãpaniæ Monaſterio Benedictini inſtituti, & Caſſinenſi Abbati, vt puto, ſubiecto, profugit Stabias. Ex incerto, inquam, Monaſterio; quia nullus veterum Scriptorum, quodnã fuerit declarat. Illud nihilominus certum fermè eſt, fuiſſe Cãpaniæ Monaſteriũ. Nã cũ Anonymus iſte tradat, ideò Antoninũ fugiſſe, quia Cãpaniã Langobardi ferro, & incendijs latè vaſtabant, apertè conſequitur, illum non aliunde fugiſſe: ſimulque apparet non abijſſe è Cœnobio Caſſinenſi. Mons namque Caſſinus, in quo illud* Diſciplinæ regularis principale Gymnaſium *ædificatum eſt, non in Campania, ſed in nouo Latio, & ſignatè in Volſco agro ponitur à Liuio, Strabone, & Plinio. Lege, ſi lubet, Cluuerium lib.* 3. *antiquæ Italiæ pag.* 1040. 1041. *vel, ſi antiquos mauis, Varronem lib.* 6. *de lingua Latina, qui Samnitium oppidum eſſe docet. Porrò Campanum illud Monaſterium, quodcunque fuerit, è quo migrauit Antoninus, nõ niſi Benedictini Inſtituti fuiſſe exiſtimandum eſt. Quanquam enim, in Campania nonnulla olim extitiſſe Baſiliani Ordinis Cœnobia, negari non poteſt, quia tamen à Benedicto ad Antoninum, vti ex dictis ſuperius conſtat, multa annorum ſecula præterierunt, putandum vtique eſt, in tanto temporis ſpatio omnia propemodum Cœnobia Campaniæ, vtpote Caſſino vicina, Beatiſſimi Benedicti, magni in Occidẽte Monachorum Patriarchæ inſtitutũ fuiſſe amplexata. Quinimmo*

probabiliter exiſtimari poſſe aſſero, ex ijs, quæ tradunt Leo Oſtienſis, & Petrus Diaconus de innumeris circumquaque Monaſterijs, è Caſſinenſi veluti plantis ex magna arbore propagatis, Monaſterium illud, è quo Antoninus abijt, fuiſſe Caſſinenſium Magno Abbati ſubiectum. Et hac equidem ratione Beatum Antoninũ inter Diuos Caſſinenſes enumerari poſſe non dubito.

Anno 827. qui fuit vltimus Eugenij II. laudatiſſimi Rom. Pontificis, B. Catellus apud illum per calumniam accuſatus, Romam acerſitus eſt, & in domeſticum carcerem truſus.

Eodem anno 827. mortuo iam Eugenio ſecũdo menſe Auguſti, à Valentino Papa ſolutus carcere B. Catellus redijt Stabias: & Antoninus Bonifacio hæſit.

Fac poſtea an. 828 ſucceſsiſſe Antoninũ Bonifacio Abbati. Nã Acta Antonini dicũt, nõ multò poſtquã illi Antoninus adhæſit, obijſſe Bonifaciũ Agrippinenſẽ Abbatẽ.

Fac item Abbatiam deinceps rexiſſe Antoninum annis plus, minus, duobus. Tot enim ſatis fuiſſe apparet condendæ vineæ, & ſarciendæ domui, ac Monaſterio, vt eum feciſſe in vitæ geſtis legitur.

Anno itaque 830. veriſimile eſt obijſſe B. Antoninum, hoc eſt duodecimo poſtquam è Cãpania Benedictino Monaſterio profugit Stabias.

Sicardus verò poſt ſex annos ab obitu B. Antonini, videtur obſediſſe Surrentũ, & Diuinam virtutem ſenſiſſe in eo Diuo ibi ſepulto. Fuit autem is annus à Chriſto nato 836. & penultimus Vitæ Sicardi Principis. Hæc nunc ſummatim indicaſſe ſatis eſto, ſuis poſtea locis fuſius explicanda, & confirmanda.

Not. IV. Sanctus iſte noſter Patronus Antoninus. *Ex his verbis colligitur, Ciuitatem Surrentum olim ſibi Patronum adſciuiſſe B. Antoninum. Mos iſte, decorus ſimul & vtilis, multis iampridem Chriſtianis Vrbibus ac Municipijs vſitatus legitur, id videlicet expertis, quod B. Ambroſius lib. 5. in Lucam, diſertè pronuntiauit*, Sanctos Diuini Numinis ſeruos, & interue-

nien-

niendi apud Deum habere meritum,& ius etiam impetrandi. Adhibendos igitur eſſe eiuſmodi precatores, quorum contemplatione, quod nobis Dominus negare poſſet, ignoſcat. *Sed de hac re, latius σὺν θεῷ diſſeram in Eccleſiæ Neapolitanæ Faſtis, cum de Patronis eius Vrbis incidet Tractatio.*

Not. V. Terrã Syrrentinorũ. *Ita Ciuitatẽ hanc appellatam lego in vet. Cod. Et verò multa ſunt, quæ Latini per u, Græci autem per y efferunt. Inde ea varietas, Sibulla, & Sibylla, Sulla, & Sylla, Murena, & Myræna, Murrha, & Myrrha, Indutus, & Inclytus, Cumæ ciuitas, & Cyme; atq; id genus plurima paſſim occurrunt. Porrò à Syrenibus huic antiquæ Ciuitati proueniſſe vocabulum, teſtatur Papinius noſter, Carm. de Surrentino Pollij, his verſiculis,*

Eſt inter notos Syrenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenæ Templis onerata Mineruæ.

Docet præterea Plinius lib. 3. cap. 5. Surrentum cum promontorio Mineruæ, Syrenum quondam extitiſſe ſedem: Quocirca totam illam maritimã oram, quæ à Sarnofluuio ad Mineruæ promontorium, Maſſamque Lubrenſem extenditur, Syræum vocat Strabo. Vt proinde non ſit mirandum apud vetus Lectionarium de vita B. Antonini, territorium Stabienſe appellari, Parthenopes agrum.

Not. VI. Illum ergo verticem,&c. *Epiſcopum Catellum, relicta Stabiarum vrbe, & poſthabita Paſtorali cura, Angelici montis verticẽ adijſſe, ibique contemplationibus Diuinis diutius vacaſſe, mirabitur fortè quiſpiam. Sed ceſſabit, aut certè ceſſare debebit admiratio, inſpectis complurium Sanctorum Epiſcoporum, qui idẽ feciſſe leguntur exemplis. Ne autem lectorẽ nimio numero obruam, pauca hæc, & ſelectiora propono. In primis B. Petrus Damianus Epiſcopus Oſtienſis, & Eugubinus, adeò ſolitudinis amore exarſit, vt Monaſterium quo ſub regula B. Benedicti diu ante Epiſcopatũ vixerat, repetiuerit: ibique iugiter pſallendo, orando, legen-*

do,

do, & ſenile corpuſculum vigilijs, ieiunijsque macerando inſtiterit. Refertur id in Geſtorum eius Collectione à Caietano Abbate accuratiſsimè elucubrata cap. 17. Eodem propemodum tempore vixit, & floruit Sanctiſſimus Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, quem ſingulis annis, aſtiuis vacationibus ſecedere ſolitum ad ſuum Vuictamienſe Monaſteriū, tradit Anonymus ſcriptor Vitæ eius cap. 13. Sed propius atque ſimilius Catelli facto eſt B. Laurentij Epiſcopi Dublinenſis exemplum. Hic enim Sanctus Præſul non ſolum ſolitariam vitam, ſed ſpecum etiā abditiſsimā & omnibus imperuiam perſæpe petebat: ibique totas eſuriales quadragenas velut alter Moſes, Deo tantum & Angelis teſtibus, peragebat; illo interim, qui olera, & panem porrigeret, per ſcalam aſcendente, cuius ima pars in aqua figebatur, ſuperior ad ſpeluncæ os pertingebat. Augenſis in vita eius cap. 17. Nouerant ſanè hi Sancti Epiſcopi ſe nihil detrimenti per eiuſmodi ſeceſſum populo quem regebant, illaturos. Animarum quippe negotia multò melius expediri orando, & è cœlo conſilium atque auxilium implorando, quàm ſolius humanæ mentis viribus agitata: & viuaciorem præterea redire animum, curarum ſecularium excuſſo ſubinde puluere, atq; orationis cote politum. Eæ præcipuæ fuerunt cauſæ ſanctis Epiſcopis ſecedendi ad tēpus è mundi fluctibus, & gregem variorum phantaſmatum vnà cum Mosè minandi ad interiora deſerti. Catellum autem cùm ſeceſsit, primò B. Antoninū, vt acta hæc tradunt, deinde verò eo tempore, quo cum eodem Antonino in ſolitudine manſit, alium quempiam Epiſcopali curæ ſuccedaneum, Stabienſi Diæceſi præfeciſſe putandum eſt.

Not. VII. B. Michaeli Archangelo laus quotidie offertur. *Hinc colligi poteſt antiquitas Scriptoris huius. Ait enim ſua ætate Aediculam, quam hodie indigenæ vocant* S. Angeli ad Faitum, *diuinis laudibus quotidie perſonuiſſe: quem ſanè cultum & quotidianum cantū ante aliquot hominum ætates ceſſaſſe compertum eſt. Deſijt*

ſijt item iampridem frequens illa peregrinatio de vicinis & de longinquis partibus, *quam ſcriptor iſte hic memorat. His adde, characterem Langobardicum, quo Codices de Vita Sancti Antonini ſcripti ſunt, multis ab hinc ſæculis obſeduiſſet, vt hinc etiam ſcriptoris conijci poſsit quatuor circiter ſæculorum antiquitas.*

VIII. Catellus comprehenditur, Sedis Apoſtolicæ Rectori ſtatuitur. *Catelli nomen priſcis etiam aliis impoſitū lego. Gruterus enim pag. CL. 4. refert inſcriptionem marmori incisā, qua habetur L. Catellius L.L. Barbarus cum aliis Viarum Curator, & S. Gregorius lib. 6. epiſt. 20. ad Fortunatum Neapolis Epiſcopum Catelli cuiuſdam meminit. Alibi quoque fortaſſe reperietur à diligenti vocum eiuſmodi perquiſitore. Quòd autem B. Catellus, quem Stabienſis Eccleſia, vt Sanctū, & vrbis Patronum veneratur, Hæreſeos criminis tam falsò accuſatus Romam nihilominus ab Eugenio II. accerſitus, & carcere etiam maceratus ſit, non eſt magis mirandum, quàm quòd S. Equitius Abbas, apud S. Symmachū Papā, & S. Bernardinus apud Martinū V. vt narrat ſcriptor tæ eius, ob eandem Hæreſeos, ſuſpicionem accuſati, & calumniis pæne oppreſsi fuerint.* Pro *excuſando autem Sanctiſs. Eugenio Pontifice valeat hic Gregorii Magni memoranda ſententia, qua B. Symmachum Papam excuſat his verbis:* Vniuſcuiuſque Præſulis mentem curarum denſitas vaſtat. Cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad ſingula: tantoque ei in vna qualibet re ſurripitur, quantò latius multis occupatur. Lib 1. Dial. cap. 4.

IX. Citò enim Papa dufuncto, in Sedem Apoſtolicam ille ſuccedens, &c. *Tò citò refer ad tempus carcere concluſi Catelli, non autē ad Eugenii II. Pontificatum, qui trium annorū, & aliquot menſiū fuit. Senſus itaq; eſt, haud multo poſtquam carceri nuncupatus eſt Catellus Epiſcopus, Eugenium obiiſse, & Valētinum ſucceſsiſſe, qui paulò poſtquam creatus eſt Pontifex, B. Catellum carcere eduxerit, & honorificè, vt par erat, habuerit. Vita B. Antonini ſic habet:* Catellus in carcerem retruditur:

ditur: & Diuino, vt dignum eſt credere, nutu (quod ſequens rei euentus comprobauit) quidam ex Clericis Papæ cuſtos ſibi adhibetur. *Subditque huic clerico ſummũ Pontificatum prædixiſſe Antoninum: eumque paulò poſt ſucceſsiſſe Papæ, qui S. Antoninum, per calumniam apud ſe accuſatum carceri concluſerat. Hæ profectò circunſtantiæ in neminem alium per hæc tempora quadrant, niſi in Valentinum, quem ex Rom. E. Archidiacono, ob eius virtutes eximias, Eugenio II. chariſsimo, ſummis omnium Ordinum votis in Sedem Pontificiam, quamuis renitentem, fuiſſe illatum, narrat Anaſtaſius. In hanc igitur meam temporum, perſonarumque deſignationem, optimè conueniunt omnia. Valentinus Eugenij II. Diaconus, adeò domeſticus erat Pontifici, vt de eo Anaſtaſius ita ſcriptum reliquerit:* Eugenius poſitus in Sede Apoſtolica eum cunctis quæ dixi, virtutibus decoratum luculenter agnoſcens, omni vitæ ſuæ tempore chariſſimorum vice retinuit, & velut pater proprio filio corde congaudebat alacri, ſuiſque aſpectibus illum aſſiduè conſiſtere cupiebat. *In huius Diaconi cubiculis, concluſum fuiſſe Catellum Epiſcopum, iure mihi perſuadent tum accuſatæ perſonæ dignitas, & grauitas, tum etiam Valentini pietas & benignitas tãtopere ab Anaſtaſio laudata. Non inſuetum in Vrbe ethnicis Chriſtianiſque temporibus, viros ſpectatæ conditionis, non publico, ſed priuato, ac domeſtico carceri indere. Sic apud Salluſtium, Catilinæ ſocii, quamuis alioqui ſceleribus cooperti; quia tamen nobiles, & patritio, aut equeſtri genere erant, ſinguli ſingulis Senatoribus cuſtodiendi tradũtur. Paulus item Apoſtolus, quia Ciuis erat Romanus, in libero, & priuato carcere detentus biennio eſt, vt Lucas tradit Act. 28. Adeò denique mos is frequens, receptuſque, vt in legem quoque abierit. Adi, ſi lubet, L. Diuus Pius. ff. de Cuſtod. reorum. Quòd verò B. Catellus Valentino cuſtodi ſuo ſummum Pontificatum vaticinatus ſit, id quidem probabile facit vtriuſque viri ſpectata virtus, & cælo grata probitas. Et ſanè conſtat*

haud

haud raros extitiſſe Petri ſucceſſores ſanctitate conſpicuos, quorum eximiam adeò dignitatem, aut indicia diuinitus præmonſtrauerint, aut vaticinia verè prædixerint. Lege Pontificum Acta.

X. Suæ Reipublicæ conſultiſſimè proſpiciẽtes. *Imaginẽ quandã Reipublicæ habebant eo tpe Vrbes Cãpaniæ aliquot, videlicet Amalphis, Salernũ, Surrentũ, Capua, Caieta, Neapolis: ſed cum nonnullo diſcrimine. Quippe Neapolis, hoc ipſo octauo, aut nono, de quo agimus Chriſti ſæculo, florentior multò atque liberior aliijs extitit, & vni Byzantino Cæſari in ſpeciem ſubdita, Reipublicæ cui Dux præeſſet, formam vtcunque ſolidam retinebat. Cæteras verò non modò Orientis, aut Occidentis Auguſto, iuxta diuiſionẽ ſcilicet harũ Italiæ regionum, quã Nicephorus, & Carolus Magnus Imperatores inter ſe fecerant, ſed alij etiam Dynaſtæ paruiſſe certum eſt. Nã ex antiquis Diplomatibus conſtat, Caietam Capuano Principi, Amalphim Salernitano; Salernum rurſus, aut Beneuentano, aut Capuano, & Capuam denique ipſam, quamquam Campaniæ caput quondam audiuiſſet, Beneuentano nihilominus Dynaſtæ, cuius longè ampliſſima erat ditio, fuiſſe ſubiectam. De Surrento autem quidt Capacium adi, & Leonem Oſtienſem ab eo citatum in ſua Neap. Hiſt. lib. 2. cap. 12. pag. 537. Et verò hic etiam anonymus Hiſtoricus, cùm narrat Gregorium Prancacium Neapolitanum, fuiſſe Surrentum relegatum, ſimul etiam ſignificat, eo tempore Surrentũ fuiſſe ſub ditione Neapolis: alioquin non licuiſſet Neapolitanæ Reipublicæ illuc relegare ſuum Ciuem, vbi nullam iuriſdictionem haberet. Non me certè amor patriæ tranſuerſum à vero agit, ſed Hiſtoriæ veteres produnt, & res ipſa loquitur. Neapolim (vt de Beneuento nunc taceam) Ducemque eius, nulli, per ea maximè ſæcula, paruiſſe, niſi aut Auguſtis aut Regibus. Cæterùm Surrentinam Ciuitatem fuiſſe olim Reipublicæ titulo cohoneſtatam compertũ eſt, quippe quæ ad Reipublicæ formã ſuos habuerit honorificos Magiſtratus, Ducem Dictatoris inſtar, Con-*

ſulem, Decuriones, Aediles. Et de Duce quidem notius id eſt, quàm, vt probari debeat, cùm in promptu ſint Guidones, Marini, Sergij, & his antiquior Ioannes, quos Capacius Hiſt. Neap. lib. 3. cap. 41. memorat. Conſulem verò Probianum habet hæc ipſa Diui Antonini Vita, deq; eo plura dicam inferius. Decuriones autem, Aedileſque ſimul exhibet vetus inſcriptio ad D. Antonini in lapide vermiculato. Etſi autem ea antiquiſſima eſt, nec pertinet ad hæc Ducum tempora, exiſtimare tamen licet ijs magiſtratibus, ſequentibus ſæculis, haud fuiſſe priuatã. Erat porrò in Municipijs quibuſque Decuriones plurimi: atque ex eorum Ordine Magiſtratus deligebantur Duumuiri, Quæſtores, publicorum Operum curatores, & alijs nominibus alij.

XI. Beatæ memoriæ Viro, Abbati Bonifacio. *Quis iſte fuerit Bonifacius, in obſcuro eſt. Quo autem tempore Cœnobio Agrippinenſi præfuerit, facilè colligi poterit ex ijs, quæ dudum dixi de ætate Catelli, & Antonini, videlicet, vixiſſe hunc Bonifacium poſt annum Chriſti octingenteſimum. Mirabitur fortè quiſquiam, cur qui Beati titulo inſignitus legitur, nõ reperiatur adſcriptus Sanctorum Surrentinorum Faſtis. Sed his profectò nõ mirabitur qui nouerit, eiuſmodi titulum omnibus piè defunctis, promiſcuè olim tributum, à Græcis maximè, apud quos recepta illa, & vſu trita formula* τῦ μακαρίτυ, *vt nunc vulgò,* felicis memoriæ, *dicimus. Ea itaque vſi locutione Græci auctores de vita functis quibuſdam, nullo etiam pacto beatis. Lege Ariſtophanis Plutum, & Lucianum de luctu, vt Iulianum, Syneſium, Plutarchũ, alioſque prætercam. Quocirca idem hic valet,* beatæ memoriæ, *ac* bonæ memoriæ *Viro: Vt proinde nihil ex eo loquendi modo ſumi poſſit argumenti, eximiæ viri ſanctitatis, & cum cœlitibus quos Eccleſia veneratur, cultu digni conſortij.*

XII. Conſtruxit in honorem S. Martini Oratorium. *Eccleſiam S. Agrippini Neapolitani Epiſcopi ac Patroni, vbi hoc Oratorium Sancti Martini nomine, hoc eſt,*

Sacellum,ſiue Cappellam à B. Antonino conſtructã ait, tradunt fuiſſe olim (iamdudum enim diruta funditus vtraq; eſt) in eodem propemodum loco, quo nunc eſt Eccleſia S. Antonini, Nam poſteaquàm in ea ſepultum eſt ſacrum Antonini corpus, adeò ob crebra miracula celebre euaſit Antonini nomen, vt non iam Agrippini, aut Martini, ſed ſolius Antonini titulo Eccleſia illa poſtmodum fuerit appellata. Idipſum & alibi contigiſſe compertum eſt. Duo tantum hic profero exempla, eaq; ſpectatiſſima. Neapoli illam, quæ nunc S. Patriciæ Eccleſia dicitur, olim de SS. Nicandri, & Marciani nomine fuiſſe appellatam conſtat ex Leone Presbytero in Vita S. Patriciæ. Romæ autem in Regione prima habetur inſignis Aedes S. Alexij Confeſſoris, quæ tamen anteaquã illuc S. Alexij venerabile corpus inferretur, S. Bonifacij martyris titulum, & appellationem habuiſſe certum eſt ex Anaſtaſio in vita Xyſti III.

XIII. Vinum virtute, & ſapore mirabile. *Surrentini tractus vina lego olim apprimè laudata à Strabone* [a] *Columella,* [b] *Statio,* [c] *Plinio,* [d] *Martiale,* [e] *Athenæo,* [f] *Galeno,* [g] *& poſſem illorum verba hoc loco referre; Sed ne ſim Lectoribus tædio, vnius Statij, qui rus Surrenti habuit, eamque amœniſſimam oram diu incoluit, teſtimonium explicatè producam. Statius igitur noſter Surrentinum vinum ſic celebrat, vt quamuis veriore gemini Cæſaris ſententia non niſi* nobilis vappa, *ſit, &* generoſum acetum, *nihilominus Falerno propemodum adæquare videatur.*

[a] lib. 5.
[b] de cul. hort.
[c] Sil. lib. 2.
[d] lib. 23. cap. 1.
[e] lib. 14.
[f] lib. 1. cap. 21.
[g] lib. 12. Therapeut.

Qua Bromio dilectus ager, colleſque per altos
  Vritur, & prælis non inuidet vua Falernis.

Puto tãtopere laudatum, quia tenue, & debilibus, inualidiſque, Plinio teſte, ſaluberrimum. Eam proinde tenuitatem leuari poſſe vini Falerni fæce, qua generoſius, iucundiuſque euadat, docet Horatius: [b]

[b] lib. 2. Saty. 4.

Surrentina vafer, qui miſcet fæce Falerna
  Vina columbino limum bene colligit ouo.

Si, *inquit,* Surrentino vino Falernum fæcatum & turbi-

dius miſceas, aut ei fæcem Falerni, vt eius ſaporem combibat, addideris, ſine colo vinario defæcare vinum poteris ouo columbino : nam fæcem deuoluet vitellus. Hodie tamen, *ait Turnebus* [a] qui limpidas, defæcataſque reddunt potiones, albumine potius, quàm vitello ſolent vti.

[a] lib. 1. Aduerſ. cap. 24.

XIV. Vinum omni condito melius. *Condiſſe veteres plurimis modis vina, ijſq; adiunxiſſe adſcititios ſapores, coloresque, atq; odores varios, tradunt Plinius* [b] *Dioſcorides,* [c] *& vt quidam interpretantur, etiam Martialis* [d] *ſub vocabulo* foliata:

Hac licet in gemma quæ ſeruat nomina Coſmi
Luxurioſa bibas, ſi foliata ſitis.

Eſt enim foliatum, potionis genus, nardi, aliarumque odoratarum ſtirpium folijs condiri ſolitum, quòd in delicijs habebatur, Deque eodem vini genere ſcomma illud argutum in Romanos à Luciano iactum intelligo, cùm ait, [e] inualeſcente luxuria eos ſolitos vnguenta bibere. *Id vini factitij genus certum eſt à ſponſa ſponſo Chriſto fuiſſe myſticè apparatum, cum inquit,* [f] Dabo tibi poculum ex vino condito, *hoc eſt, vinum aromatiten pretio, & ſapore eximium. Magna itaque Antoniniani vini laus eſt præcellere conditis & odoratis. Sed ea profectò laus hyperbolica exiſtimanda eſt, &, niſi id à Conditore æſtimetur, ex vano.*

[b] lib. 14. cap. 13.
[c] libr. 5. cap. 44.
[d] lib. 14. Diſticho 110.
[e] Dial. cōtra Rom.
[f] Cāt. 8. 3.

XV. In Domino expirauit XVI. Kal. Mart. Cōſule Probiano. *De die quidē nonnihil euariant vetera Pulſaneſe, & Pleſcanum Martyrologia, quæ B. Antoninum habent die præcedenti, hoc eſt, Idibus Febr. Sed re conueniunt: nam illa obitum, Romanū verò Martyrologium, & Eligianum Kalendarium depoſitionem commemorant. Crebrò eiuſmodi variatio in Martyrologijs cernitur. Hæc de die.*

De Conſule autem Probiano quid dicemus? Optarim equidem Romanum extitiſſe Conſulem Sic enim annum obitus Beati Antonini multò certius ſcire liceret. Sed reuerà Romanus eſſe non poteſt. Nam deſierant Conſules

vtriuſq;

vtriuſq; Romæ iam ab anno Chriſti 564. *hoc eſt, vt ſignatur in Faſtis, P.C.Baſilÿ* 23. *Probiani verò Conſules fuere duo: alter cum Anicio Iuliano anno Chriſti* 322: *Alter cũ Leone Auguſto quartum, anno* 471. *Itaq; ad Antonini noſtri tempora, etiam ſi ex imaginario illo Antonÿ Ebulenſis ratiocinio digerantur, neuter Probianus accommodari poteſt. Reliquum eſt igitur, vt Probianum hunc, Municipalem Conſulem fuiſſe dicamus. Is Magiſtratus in Vrbe Roma, annalis; in Municipÿs verò quinquennalis erat, idque adeò olim notũ, vt* quinquennalis *ſimpliciter dictus, Duumuir, aut Conſul Municipÿ intelligeretur. Aelius Spartianus in Vita Adriani:* Apud Neapolim Demarchus, in patria ſua, *(Italia)* Quinquennalis, & item Adriæ Quinquennalis, quaſi in alia patria, & Athenis Archon fuit. *Inde factum, vt Conſulatus Municipales Olympiade, aut luſtro notarentur. Quod quidẽ obſeruat, & ex duabus antiquis inſcriptionibus probat Ioſ. Scaliger Lect. Auſon. lib. 2. cap. 23. Ex his colligo, Surrentinum hunc Conſulem Probianum, Quinquennalem fuiſſe, aut etiam perpetuum. Nam cùm Conſulatus eiuſmodi incidebant in Duces, (cuiuſmodi fortaſſe hic Probianus) ÿ perpetui erant. Quod profectò in Neapolis Ducibus, videre eſt. Ij enim ad mortem vſque Ducatum, & Conſulatum gerebant. Inde Sergius* Dux & Conſul: *Bonus* Dux, & Conſul, *Marentius, ad quẽ Gregorius Magnus aliquando ſcripſit,* Dux idemque Conſul, *perpetuo titulo legũtur in Inſcriptionibus, quæ extant, & nummis. Plura non addo.*

XVI. Ecce autem ipſius parentes. *Parentes hoc loco non ſignificare genitores, ſed propinquos, conſanguineoſque, vel ex eo patet, quòd paulò inferius, B. Antoninus horum parentum pater appellatur:* Qui viuum eum ciuem & patrem fouerunt. *Iamtum ergo latina lingua in hanc Italicã, qua nunc vulgò vtimur, ſenſim emigrabat. Quocirca mirum non eſt, tunc vſos hac voce,* parentes, *qua Italica vulgari propinquos ſignificamus. Eadẽ notione accepta eſt a Falcone Beneuentano in ſuo Chronico,*

nico, quod nuper edidi. Sed redeo ad B. Antoninum, quem ſanè ex his, quæ hoc loco Anonymus iſte narrat, apertè liquet non fuiſſe Surrentinum Ciuem. Quænam autem fuerit eius Diui patria, iam ſuprà diximus.

XVII, Adiuncto nũc Oratorio decoro. *Ex his quoq; verbis colligi poteſt, quod & ſupra ſignificaui, Anonymum hunc ſcriptorem, ante aliquot annorum ſæcula vixiſſe, & vitam hanc edidiſſe. Nemo enim Surrentinorum Ciuium, quantumuis longæuus, meminiſſe poteſt, ſe vidiſſe Agrippini Aedem, & illi quondam incluſum, ſiue adiunctum Oratorium hoc B. Antonini nomine ædificatum, neque à maioribus, qui id ſua ipſorum ætate viderint, audiuiſſe, adeò magnum temporis ſpatium præterijt, ex quo id Oratorium Agrippinenſi Aedi adiunctũ eſt. Nunc verò (gratias Deo) non iam, vt olim, paruum aliquod Oratorium, ſed amplam, & antiquo ſchemate decoram Baſilicam de B. Antonini nomine nuncupatam frequentant fidelium turmæ populorum, è remotis etiam prouincijs toto propemodum anno, aut ſubſidij aduerſus Dæmones, aut voti, orationisq; cauſa confluentium. Incolunt verò eam ex noſtro Ordine Patres, ac ſacris Officijs noctu diuque celebrant, & Diuini verbi ſatione, cultuque Sacramentorum opimant.*

XVIII. Sicardus cæteris finibus ſuæ ditioni ſubiugatis. *Ditio Beneuentani Dynaſtæ erat Samnium, & pars Campaniæ, atque Lucaniæ, Calabria etiam ferè tota, & pars Apuliæ, anteaquam diſſidium inter Adelgiſium, & Siconolphum Sicardi fratrem oriretur, ob quod componendum, neceſſe fuerit, Lothario Imperatore dirimente, in duas veluti partes ampliſſimam illam ditionem diuidere. Poſſidebat igitur eo tempore Sicardus præter Samnium, quod, Ferrario obſeruante, latius multò erat, quã nunc Aprutium, Comitatum Capuæ, & Theani in Campania. Inhiabat itaque hic Tyrannus (ſic enim Martyrologium Romanum illum meritò vocat die 9. Octobris) reliquæ Campaniam occupandæ, Neapoli ſcilicet, & Surrento. Quocirca, vti Erempertus in fuſiore ſua Hiſtoria*

ſtoria narrat, in Neapelitanos fines primùm irrupit, eã nactus occaſionem, quòd Neapolis vectigal Siconi eius parenti iureiurando promiſſum, pendere recuſaret. Eã verò hoſtilem irruptionem viriliter propulſauit Andreas Dux Neapolitanus. Igitur Sicardus à Neapolitanis mœniis abactus, totam ſuam rabiem in Surrentinos vertit. Actumque erat, niſi B. Antoninus ſubſidio fuiſſet. Quod quia hic Anonymus fusè narrat ego repetere ſuperſedeo.

XIX. Vineæ in altum prominentes. *Eſt hoc loco Vinea, bellicum inſtrumeutum, quod Vegetio, alijſque deſcribentibus, è lignis compactum erat, latum pedibus octo, altum ſeptem, longum ſexdecim, tectum duplici ligno, cratibuſque contextum. Latera quoque vimine ſepiebatur, ne ſaxorum, ac telorum impetu perfringeretur, extrinſecus verò ne cremaretur, crudis ac recentibus corijs integebatur. Cùm plures vineæ forent, iungebantur ordine, ſub quibus oppugnantes tutius ad muros quatiendos, ſubruendoſq; procedebant.*

XX. Inimicum expulit, *hoc eſt, Dæmonem. Promeruit ſua nequitia, & ſentico atque immortali in humanum genus odio, Satan, vt* Inimicus, Hoſtis, Malus, *græcè* Πονηρὸς, *alijſque id genus vocabulis antonomaſticos appelletur. Rectè; nam cùm homo hominem odio videtur habere, an perſeueraturus ſit, ignoramus: & ſæpe accidit, vt quis, commendabili inconſtantia, ex aduerſario amicus euadat. Dæmonum autem deſperanda correctio eſt: ac proinde ab eis prætextu aliquo quidquam quærere, aut accipere, perniciabile; cùm, vt, B. Leo inquit,* [a] Beneficia Dæmonum omnibus ſint nocentiora vulneribus: dolendumque ſit, multis eos ita per nequitiam ſimulationis illudere, vt timeant pati infenſos, & velint habere placatos. *Expulit igitur B. Antoninus è corpore puellæ Sicardi Principis filiæ Dæmonem inimicum, eoq; ſimul miraculo à Surrentinis mœnijs Langobardos expulit inimicos. Porrò in hoc puellæ à nequam obſeſſore liberatione, obſeruet ſincerus lector, quàm antiquum ſit*

[a] Serm. 19 de Paſſion. Domini.

ener-

energumenos ad B. Antonini ſepulchrum adducere, & ab eo, qui talem poteſtatem à Deo accepit, precibus expoſcere, & impetrare ſolutionem Hanc ego tanti Diui virtutem, nihil opus eſt, vt verbis illuſtrem, aut humano calculo roborem, cùm ſe ſatis, atque abundè tueatur antiquitatis ſuffragio, ac cœleſtibus benefactis. Itaque quam octo iam ſæcula vendicant, & continuata ſuccedentium temporum geſta, prodigiaque, in Faſtis etiam Romanis memorata, confirmant, id iure omni, ac meritò poſteritas, vti ſpero, deuoto, & grato animo proſequetur.

XXI. Quid ergo? Sanctuſne Dei Confeſſor beneficium ſanitatis vendidit? *Suſpicionem auaritiæ, & venditæ quodammodo ſanitatis prolixè quidem, & cum nonnullo lectorum tædio à B. Antonino propulſare conatur hic Scriptor Anonymus. Verum enimuerò, vt Hilariĳ verba ad hunc Diuũ accõmodem* Cadere vitium in geſta eius non poterat. *Quippe nobiliſſimã puellã ea quæ detulerat pretioſa indumẽta gẽmaſq; nõ vi vlla, ſed ſua ſponte B. Antonino obtuliſſe palàm eſt: & ad gloriã refertur Diuini Numinis Templorum nitor, atque aurea, ac gemmata ſupellex. Sanè verò ſimile quid (apud Aimoinũ de Geſt. Franc lib. 1. cap. 22.) contigiſſe legitur Clodoueo Regi,* qui equum, quem inter cætera donaria miſerat S. Martino cum redimere centum datis ſolidis (*hoc eſt, centum nummis aureis*) decreuiſſet, nec ille vllo modo eum de loco mouere poſſet, alios centum dari præcipiens, taliter iocosè dixit: S. Martinus bonus in auxilio, ſed carus noſcitur eſſe in negotio. *Porrò conducibile nobis eſt, quod Deus aut Sancti eius noſtra recipiant.*

XXII. Qui paulò antè glorioſi Ducis ſanauit prolem. *Beneuentanorum, Neapolitanorum, & aliorum per ea tempora, Ducum is titulus ſolemnis erat, immo etiam Glorioſiſſimi audiebant. Extat huius ipſius Sicardi Principis Diploma, ab Eremperto relatum,* a Nos Dominus Vir Glorioſiſsimus Sicardus, Langobardorũ gentis

a Hiſt. Lã-gob. ad fin.

tis Princeps, &c. *Quocirca Marentio Neapolis Duci, & Magiſtro militũ ſcribens B.Gregorius Papa,* [a] *quotieſcunq; eum compellat.* Gloriam veſtram, *ait. Ipſi verò Neapolitani Duces, modo ſe* Glorioſos, *modò autem* Eminentiſsimos *appellaſſe certum eſt:* Nos Sergius in Dei nomine Eminentiſsimus Conſul, & Dux, atque Dei gratia, Magiſter militum, &c. *apud doctũ virũ Capacium,* [b] *Alia autem Diplomata Amalphis Ducum extant apud eundem.* Temporibus Domini Ioannis Glorioſi Ducis, & Imperialis Patritij, Antipati, & Domini Sergij Glorioſi Ducis filij eius anno ſeptimo, &c. Item temporibus Domini Manſonis Glorioſi Ducis, & Imperialis Patritij. *Sed de his copioſius, & diſertius Iuriſperitus Purpura aget, in ſua quam expectamus Amalphitana Hiſtoria.*

a lib. 7. ep. 70.

b Hiſtor. Neap. lib. 1. cap. 13.

XXIII. Ad columnam manus & pedes miſerum arctius ligarunt. *Refert, hoc loco obſeruare, atque cognoſcere antiquum morem, ideſt, à multis retrò ſeculis vſitatũ, ante ſepulchrum B. Antonini alligandi energumenos ad columnam Aræ proximam, eoſque clauſis foribus, ibi relinquendi, quouſque ſuam Diuus cœleſtem virtutem, ſi ei libitum eſſet, in ijs à Dæmone liberandis oſtenderet. Idem ſucceſſu temporum factitatum, imagines in pariete hypogæi antiquitus depictæ ſignificant. Idem quoque àlibi ad Sanctorum ſepulchra, lipſanaque vſitatum Hiſtoriæ produnt. Thomas Fazellus Dec. 1. Hiſt. Siculæ lib. 10. narrat, ad Aedẽ Diui Philippi Agyrani, Siculorũ Apoſtoli, complures arreptitias, quæ illic vinculis ſtrictiſſimè impediebantur, ſe vidente, anno Chriſti* 1541. *mirabiliter liberatas. Romæ etiam ad columnam illam è Salomonico Templo ad Vaticanum aduectam, Energumeni, ſucceſſu ſalutifero, alligantur. Mitto alia aggregare exempla recentiora: cũ omnibus par ſit antiquum hoc, quod Anonymus Surrẽti factũ, literis cõmendauit.*

XXIV. Et ſi deſignatum ſigno Crucis per veſtigium pollicis euidenter impreſſo reperit. *Id factum non caret ſimilibus, ijſq; antiquis exemplis. Proferam illuſtriora,*

I   *ſi illud*

ſi illud prius ſtatuam, quod B. Gregorius fuſè docet, [a] *multa, & varia eſſe inſtrumenta Prophetarum. Nam cùm, vt idem inquit,* Prophetæ miniſterium ſit occulta reuelare, & futura prædicare, *id varijs modis atque inſtrumentis ij facere ſolent. Itaque, vt ad rem de qua agimus accedamus, tãtundem Prophetis eſt, ſiue per vnguenti vas, ſicut hic olim factitatum à B. Antonino legitur, ſiue per ſacros libros, ſiue per ſacras imagines, ſiue per alia, atq; alia inſtrumentorũ genera, futuros sm̃ Dei voluntatem, vel permiſſionem euentus præmonſtrare. Porrò hoc ipſum obſignatæ vnguentariæ pyxidis factum referunt Antonius Ebulenſis, Paulus Regius, & Dauid Romæus in vita S. Antonini, quam vario tempore, ac loco ſinguli ſcripſerunt. De ſacrorum verò librorum inſpectione, deq; per eos Diuinam volũtatem inueſtigandi ratione, multa leguntur exempla, eaque adducuntur à Lorino in Acta cap. 1. verſ. 26. Ioanne Dauid in Veridico Chriſtiano & Heriberto Ros VVeydo Not. ad epiſt. 2. S. Paulini. Hi docent à compluribus fuiſſe olim vſurpatum hunc Diuini numinis conſulendi modum. Ita ad Martini ſepulchrum, vt S. Gregorius Turonenſis refert,* [b] *Merouæus Rex Francorum curauit tres Codices poni, Pſalterij, Regum, & Euangeliorum. Ex Pſalterio verſus exijt:* Verumtamen propter doloſitatem poſuiſti eis mala: *Ex libris Regum:* Pro eo quod dereliquiſtis Dominum Deum veſtrum, &c. *Ex Euangelijs:* Scitis, qui poſt biduum Paſcha fiet: & filius hominis tradetur, &c. *Non multo poſt Merouæus captus eſt, & vt maiora tormenta effugeret, Gaileno familiari ſuo ſe occidendum præbuit. Similiter ipſe Gregorius Turonenſis, cùm videret Platonem Archidiaconum, & Galliený per vim abripi à Leudaſto, Pſalteriũ aperuit, legitque:* Eduxit eos in ſpe, & non timuerunt, & inimicos eorum operuit mare. *Et Laudaſtis nauis ſubmerſa eſt, altera, quæ vinctos illos vehebat, ſuperſtite. Heraclius item triduo exercitum luſtrat: apertiſque poſtea inuiolatis Dei Euangelijs inuenit ſibi mandari, vt in Albania hiemet.*

[a] lib. 4. in 1. Reg. 4.

[b] lib. 5. c. 14. Hiſtor. Franc.

met. Id narrat Cedrenus ad ann.13. Heraclij, & ex eo Baronius Tom.8.ad an Chriſti 622. Horum exemplorũ antiquiſſimum, & clariſſimum eſt illud, quod Clodoueo primo Galliarum Regi Chriſtiano accidit. Is quippe cum expeditionem contra Arianos pararet, nuntios miſit ad B. Martini Baſilicã, vt inde aliquod victoria auſpicium acciperet. Accepitque hos Pſalterij tunc decantatos verſiculos: Præcinxiſti me Domine virtute ad bellũ: ſupplantaſti inimicos meos ſubtus me: & inimicorum meorũ dediſti mihi dorſum, & odientes me diſperdidiſti. *Mox Clodoueus exercitum mouit in Gothos Arianos, & illuſtrem, occiſo eorum Rege Alarico, victoriam reportauit à Gregorio Turon. narratam.* [a] *Debere autem præmitti ad Deum orationem, docent aliquot ex his exemplis ex Greg. Turon. adductis, & Anonymus ſcriptor Vitæ S. Euortij Aurelianenſis Epiſcopi, qui electionem S. Aniani Epiſcopi per ſacros etiam libros indagatam, & demonſtratã fuiſſe tradit, præmiſſo ieiunio, quod quidem ſolet de more oratio comitari. Legatur de hac re Lintrẽſis, primarius & doctiſſimus in Duacena Vniuerſitate Profeſſor, in cap.1. Act. ad finem, vbi docet non niſi in re neceſſaria, & ambigua, quam humana expedire prudentia nequeat, huiuſmodi conſultoriam ſortem eſſe adhibendam: & tunc cum magna Diuinæ maieſtatis reuerentia, & præmiſſa oratione, ac concepta bona ſpe, fore, vt Deus eam dirigat ad declarationem voluntatis ſuæ. Eiuſmodi etiam fortaſſis è ſacris libris auſpicia, aut certè aliquo alio externo indicio captabant olim conſilia, & reſponſa fideles in Aede S. Felicis Nolani martyris, illaque erant toto Orbi nota, & vulgata. Vide eos, quos citat Baron. Notatione ad 14. Ianuarij.*

[a] lib. 2 c. 37.

Denique per ſacram Crucis imaginem S. Eutychio Patriarchæ Conſtantinopolitano magna conſolatio, & animi vigor diuinitus eſt præſtitus, vt Euſtathius præsbyter in eius Vita refert: nam cùm è Patriarchio pulſus, ablegatus eſſet in Inſulam Principon, viſa Cruce in pariete picta cũ hoc Elogio: Chriſtus vobiſcum eſt; ſtate,

ingenti expletus eſt lætitia. Poſſem equidem multa etiã exempla huc adducere formatæ diuinitus atq; effigiatæ Crucis per Sanctorum, immo per Chriſti ipſius, Sancti Sanctorum manus, ſed ne Notationis excedam limites, amando ſtudioſum Lectorem ad Annales Aurelianenſes Caroli Sauſſey, vbi is lib.1.cap. 12. complura congerit. Ego verò finio hanc Notationem cum grauiſſima Stephani Abbatis Leodienſis ſententia. [a] Licet, *inquit*, ſigna minimè ſint petenda fidelibus, ad corroborandam tamen infirmiorem plebis fidem, nonnunquam mortua Sanctorum oſſa atteſtari ſolent, quid eorum viuens egerit ſpiritus.

[a] Apud Surium lib.3. vitæ S.Modoaldi Epiſcopi.

XXV. Tempore autem procedente, Sarracenorum infinita multitudo. *Ex his verbis colligere mihi poſſe videor, hanc Sarracenorum irruptionẽ contigiſſe non admodum multò poſt Surrenti obſidionem à Sicardo, vt dictũ eſt anno 836. poſitam, & Diui Antonini virtute ſolutam. Itaque cum duo legantur in Hiſtoriys fœdera aduerſus Sarracenos à Campaniæ Principibus inita; alterum Leone IV. Pontifice anno Chriſti 849. alterum autem Ioanne X. Pontifice anno 915. magis inclinat animus, vt affirmem hoc loco ſermonem eſſe de illo, quam de iſto fœdere: quia hæc verba,* Tẽpore autem procedente, *id probabilius perſuadent, Nihil tamen certi ſtatuo. De his verò fœderibus, & victoriys ope Campanorum Principum glorioſè habitis fuſè agunt Leo Oſt. lib.1.cap. 38. & 51. Luitprandus Ticinenſis lib.2.cap.14. Sigebertus in Chron. ad an.910. & Sigonius de Regno Italiæ lib.5. Pandulphus autem Colennucius animum ſuum non admodum beneuolum in Campanos, & Neapolitanos, ipſo ſilentio prodit. Nam lib.2. Compend. Hiſt. Regni Neap. ingentem illam victoriam, quæ Ioanne X. Sum. Pont. an. 915. contigit ſolis Hetruſcis, & Romanis militibus, ne nominato quidem Campanorũ Principũ fœdere, & exercitu validiſſimo, attribuit. Sed bene eſt; Flauius Blondus illo melior, & ſincerior Hiſtoricus, omnem propemodũ ingentis illius victoriæ laudem Neapolitanis aſcribit.*

Reci-

Recitare libet eius verba, vt antiqua Neapolitanorũ in Deum pietas, & in Apoſtolum Petrum, à quo Catholicã fidem olim edocti fuerunt, grata deuotio, alijs atq; alijs cõſignata libris, appareat. Inquit igitur Blõdus: b Cùm Sarraceni omnem oram maritimã, quæ à Caieta Rhegiũ vſq; protenditur per bellũ obtinuiſſent, Neapoli quoq; ſunt potiti: quã ad annos 30. poſſederunt: quouſq; Ioãnes decimus Pontifex Romanus vir excellentiſſimus pellendis Italiæ Sarracenis animum adiecit: quo hortante, & auxilia ſubminiſtrante, Neapolitani omnium primi id diu inuiſum abiecerunt iugum, ſecutiq; eius vrbis exemplum cæteri Cãpaniæ, Lucaniç, & Brutiorũ populi, eam. ſ. incolentes oram, quæ à Neapoli continetur freto Siculo, & dominio Sarracenorũ abiecto, ſeſe in Chriſtianã vindicarunt libertatem. Qua afflicti clade Sarraceni auxiliaribus copijs ex Africa, Mauritaniaque accerſitis, oppida & vrbes, quæ ſibi erant in Italia reliquæ, præſidijs confirmatas maioribus, retinere conati ſunt, Phormias, Minturnas, Sinueſsam, Vulturnum, Linternum, Cumas, atque Baias: nam Puteolani Neapolitanis ab initio in rebellione conſenſerant. Perſtitit verò, perſeuerauitque ſanctiſſimus Pontifex in ſua expellendæ Barbariei æternis digna laudibus voluntate, & Italos omnes, quantumuis inter ſe alijs rationibus laceros, atque diſcordes, in fidei Chriſtianæ tutelam orando, ſuadendoque magis quàm quòd nequiſſet iubendo armari obtinuit. Quibus in magnum coactis exercitũ, Pontifice Ioãne duce, ventũ eſt ad Minturnas, & quod in eius vrbis deſcriptione diximus, præliũ apud eam geſtum eſt, in quo Sarraceni maxima clade ſuperati ſunt. vnde factum eſt, vt ea gens impia, & non magis Chriſtiano, quã Italico nomini inimica. regionem prædictam à Phormijs ad Baianum, & quicquid vrbium: oppidorũ, munitorũq; locorũ in ea præſidijs obtinebant, incendijs, & toto conatu reliquerint dirutum: adeò vt ea quã hucuſq; vix conando potuimus ſingulis in locis ad nominis antiqui notitiam perducere, manſerit ſolitudo. Aucta verò eſt ſemper poſtea opibus vrbs Neapolitana:

b In deſcriptio. Campaniæ.

& ſe-

& feliciter ſub Ioanne decimo inchoatas in Barbaros inimicitias feliciſſimè retinuit. Nam cum Leonis quarti Papæ temporibus Sarraceni SS. Petri, & Pauli Apoſtolorũ vtraſq; vrbis Romæ Baſilicas vi captas incendio abſumpſiſſent, vrbemq; Romã diu obſeſſam capturi viderẽtur, nullis maioribus ex omni Italia quã Neapolitanorum viribus & ſeruata eſt Roma, & Barbari ſunt expulſi, &c. *Hæc Blondus. Antonius autem Ebulenſis (quod reticere non debeo) & qui eum ſecuti ſunt Romaus, & Regius per ſummam Chronologia incuriã iſta referunt ad Adriani Papæ, & Caroli Magni ætatem: cùm tamen nullũ vſpiam legatur fœdus Campaniæ Principũ cõtra Sarracenos Carolo Magno regnante Et quod abſurdius eſt, miſcent Guidonem Ducem cum Carolo, & Adriano, non aduertẽtes centum circiter annorũ interuallo illum ab his diſtare Sed de Ebulẽſis in D. Antonini vita enarrãda erratis Chronicis, atq; Hiſtoricis breuẽ elenchũ ad finẽ huius Operis poſui, ne in eo identidẽ cõfutãdo in medio Annotationũ ſermonem ſæpè interrumpere cogerer.*

XXVI. Cuinã Ciui Neapolit. ſeni, cui Sergius Pipinus nomen. *Diuerſi ab his antiquis Pipinis fuerũt recẽtiores illi Pipini, qui à Carolo I Neapolis Regi nobilitati, & varijs dignitatibus aucti leguntur apud Ammiratum in ſtirpe Pipinorum. Nam illi non ante annum circiter* 1280. *erant in ore hominũ. Hic verò Pipinus, & eius gentiles, ante ſeptingentos annos extiterunt. Præterea illi Pipini Barolenſes, hic verò Neapolitanus fuit.*

XXVII. Nam iſtius quam offero immolationis conſummato myſterio. *Iſta in cœlis ſacrificatio, per ſomniũ à Pipino viſa, illo ferè modo intelligi debet, quo B. Gertrudi oſtenſa Miſſarũ ſolemnia in cœlis celebrata, a intelliguntur nẽpè, ꝙ ea ratione ſignificabatur, per quotidiana incruenta ſacrificia, quæ offeruntur in Eccleſia, Chriſtũ ſe, ſuaq; merita iugiter Deo Patri offerre pro nobis.* Ideo .n. *inquit B. Ambroſius,* b vulnera ſuſcepta pro nobis cœlo inferre maluit, abolere noluit, vt Deo Patri noſtræ pretia libertatis oſtenderet. *Alioquin Sacramenta, &*

a lib. 4. vitæ cap 62.

b lib. 10. in Luc.

ta, & myſteria, Eccleſiæ militantis ſunt, non autẽ triumphantis, & abſq; velamine Deo fruentis. Ad hunc itaq; modũ intelligi debent eiuſmodi aliæ viſiones Miſſarum à Beatis in cœlo celebratarum apud Brigittam lib.8. Reuelat. cap.56. Iordanũ de Saxonia lib.2. de Vit. Eremit. cap.13. & alios atque alios.

XXVIII. Vnus ex nobilioribus Neapolitanorũ Gregorius Prancatius. *De ſtirpe Brancatiorum clariſſima, & antiquiſſima, non eſt cur hoc loco ipſe diſſeram, eiuſq; fontis primam ſcaturiginem exquiram Notationũ concluſus ſpatio breui. Id ſolũ de vocabulo dicam, Pancratios olim dictos fuiſſe, qui nunc Brancatij, ab inſignibus forte, quæ deferunt, corrupta aliquãtulũ voce nuncupãtur. Nam Leonis pedes Italicè* Branche *dicuntur. Quinetiã notaui ego à Ioan. Villano, Florentino Hiſtorico* [a] *Diuũ Pancratium Martyrem appellari Brãcatium: vt mirum proinde haud ſit, hunc Anonymũ ſcripſiſſe Prãcatiũ. Iſte verò Gregorius eſt multo antiquior Viſpullo illo, quem Marcheſius, & Mazzella primum Brancatiorum nominant.* a lib.3.c.4

XXIX. Legitur.n. Eremitam quendam, Sacerdotẽ ſibi Miſſarum ſolemnia celebrare ſolitum, &c. *Hoc exẽplo, ſiue id verè cõtigerit, ſiue (vti ſuſpicor, quia nuſquã reperire potui) ad infirmandos mores ab Anonymo iſto parabolicè figuratum ſit, idipſum docemur, quod B. Auguſtinus,* [b] *breuius, & diſertius docuit, videlicet non pro diuerſitate miniſtrorũ, Diuina Sacramẽta cenſeri. Alioquin tantò quiſque aliquid melius putaretur accipere, quantò à meliore videtur accepiſſe.* b Tract. 6. in Ioan.

XXX. In Lectionarium, quod ſubieci, nihil adnotãdũ occurrit: ſed monendus eſt nihilominus huius libelli Lector, ingentẽ illũ hiatũ, qui bonã VI. Lectionis partẽ, & cõplures fortaſſe, quæ ſequebãtur, Lectiones integras occupauit, à me non potuiſſe expleri, vnicũ tñ Lectionarij Codicẽ habente, eũq; ſic hiantẽ, & lacunoſũ. Eã factură quadãtenus ſarcient Hymni, quos ex eodẽ vetuſto Cod. exſcriptos paris cũ Lectionario antiquitatis eſſe nõ dubito.

FINIS.

ANTO-

ANTONII EBVLENSIS IN VITA S. ANTONINI ſphalmata Hiſtorica, & Chronologica.

*Cap.*1. *Figit Alboini Langobard. Regis ingreſsũ in Italiam an. Chriſti* 572.*Redarguitur à Petro Diac & ab alijs omnibus, qui figunt an.*568.*immo ſunt nonnulli, qui ponunt an.* 566.

*Eod.Cap. Finẽ Regni Langobard.an.*780. *Alij an.*774.

*Cap.*4. *Creationem Sabiniani Papæ an.*623.*Alij* 604.

*Cap.*8. *Ait Viculinos (ita enim appellat) vnà cũ Maſſenſibus & Stabienſibus honoraſſe tumulũ S. Antonini paulò ante mortui. Et tamen conſtat ciuitatem illam Vicum non ante Carolum II. Neapolis Regem extitiſſe, ſed Aequam.*

Cap.eod. Sicardum mutat in Romoaldum contra omnium antiquorum Codicum fidem. Sed de hac re latius Annot.III.

*Cap.eod. Scribit Romoaldo ſucceſſiſſe Grimoaldum fratrem. At Grimoaldus fuit filius, non autem frater Romoaldi. Huic vult ſucceſſiſſe Giſulfum ex fratre nepotem. At verò Giſulphus fuit frater Grimoaldi, non autem nepos. Lege Paulum Diac. lib.*4.*cap.*53.*lib.*5.*cap.*25. *& lib.*6.*cap.*27. *Multa inſuper Romoaldo affingit, atque auget ex vano.*

*Cap.*10. *Miſcet tempora Caroli Magni, qui fuit Rex an.* 768. *& Imperator Occidentis an.*800. *cũ Guidone Duce, qui cœpit Inſubriam an.* 890. *Luitprand. lib.* 7. *& ex eo Sigonius, atque alij.*

Errata.

Pag. 51. lin. 24. dele notam interrogatiuam.

Pag. 53. lin. 11. lege inclutus.	Pag. 58. lin. 8. lib.2.cap.10.
Pag. 55. lin. 5. obſoleuiſſe.	Pag. 58. lin. 11. Erant.
Pag. 55. lin. 33. mancipatus.	Pag. 61. lin. 31. diuidi.
Pag. 56. lin. 9. chariſſimum.	Pag. 63. lin. 21. ſontico.

Prætermiſſa.

Pag. 8. lin. 8. poſt Cod.M. S. add: Langobard. lit. exarato.

Ibidem lin. 14. poſt M.S.Cod. adde Langobard. lit. exarato.

Pag. 8. lin. vlt. adde. Sed harum omnium celeberrima eſt vetus illa imago, quam Neapoli in Eccleſia S.Dominici Cappella Vulcanorũ habet. Ij enim viri nobiles Diuum Antoninum, quem Surrenti coluerãt, in eo Sacello coloribus exprimendum conſtanti deuotione curarunt.

Ad marg. pag. 13. lin. 30. ſcribe: Verba aliquot, quæ ſententiam deprauabant correximus.

Ad marg. pag. 51. lin. 22. ſcribe: Alex. II. in diplom. apud L. Oſt. lib. 3.

Ad marg. pag. 59. lin. 26. ſcribe. Athen. lib. 1. & ibi Caſaub. Comment.

12138.10

ANTONII PHILOTHEI
DE HOMODEIS SICVLI,
AETNAE TOPOGRAPHIA,
Incendiorumque Ætnæorum Hiſtoria.

PER R. D. NICOLAVM ODDVM PATAVINVM in lucem edita, & à quamplurimis, quibus paſſim ſcriptorum incuria ſcatebat, erroribus expurgata,

Indiceque, nec non marginibus locupletata.

Ad Illuſtriß. Comitem, D. IOANNEM *tertium de Vintimillibus, Hieracenſium Marchionem.*

VENETIIS, *Muſchius Excudebat.* M D XCI.

ILLVSTRISS. D. Ioanni de Vintimillibus, HIERACENSIVM MARCHIONI, DOMINO SVO.

D. Nicolaus Oddus Patauinus, S.

INGRATI animi vitium longè omnium teterrimum (Princeps Illuſtriſs.) quantum ab horreant, quantumque deteſtentur homines, vel ex hoc facile dignoſci poteſt, vt qui huiuſcemodi vitio laborāt, vitam fœdiſſimam, ac miſerrimam degere ſibi ipſis videantur. Quotus enim quiſque eſt qui aliter ſentiat? Publica nihiloſecius hominum querela eſt, pauciſſimos eſſe qui de bene merentibus, non inuicem peſſime mereantur. O miſe-

ra horum hominum conditio. O vitium Deo, hominibusque exoſum. Nam ſi natura inſitum eſt, homines vt hominibus Dij ſint, etiam ſi nulla intercedant officia, quas gratias Principibus de nobis bene meritis, (vt par eſt) habebimus? agemuſue, ſi minus referre poterimus? Illud proprium brutorum eſt, fructum arboris ſub arbore veſci, nec ad arborem (vtpotè fructuum dominam) vnquàm oculos erigere. Horum ego neſcio an dicam hominum, ſeu brutorum deteſtabilem, ac funeſtam peſtem à teneris annis abhorrens, eius ſemper fui voluntatis, vt ſi daretur occaſio, partem aliquam aſſequerer aliorum in me meritorum, ſin minus, quibus verbis poſſem, oſtenderem me cum memorem beneficiorum, tum non ingratum virum. Cum igitur maxima, Sole clariora, omnibuſque nota extent in me tua non dicam officia, & beneficia, ſed merita; ne deteſtabili ingratitudinis vitio in hominum cœtu contabeſcere compellar; quotidie apud me metipſum cogito, quodnam potiſſimum tibi gratum famulatum præſtare poſſim; quodque ſaltem ſignum clarum omnibus darem, & grati mei animi, & meæ in te perpetuæ obſeruantiæ: tibi enim tantum debere exiſtimo, quantum perſoluere tibi præcipuè Principi magnanimo difficile eſſet;

& cum

& cum per hoc tempus nullum ingenij mei fructum tibi deguſtandum præbere poſſim, (qui propediem luci impertientur.) Hanc Ætnæ Topographiam Philothei Homodei Siculi, hominis meo quidem iudicio in conſcribendis Hiſtorijs non vulgaris, nominis tui ſplendore præfulgentem in lucem prodire curaui, vt ſciant homines, te meum Dominum, ac Mecænatem vnicum eſſe; cui quantum poſſum, iure merito debeo. Quam Topographiam tuo adſcripſimus nomini, quippe quod non parum præſtabit illi authoritatis, & gratiæ. Hoc igitur qualecunque fuerit opuſculum ſub fauſtiſſimis auſpicijs tuis euulgandum eſſe cenſui, cumque res ſit Hiſtorica, & delectabilis, fore non dubito quin tibi Principi huiuſcemodi ſtudijs incumbenti periucunda futura ſit. Tibi igitur primario Siciliæ Principi, primarij Ætnæ Sicilię Montis Topographiam iure debui nuncupare: quod ſi exiguum erit hoc ſeruitutis meæ monumentum, faxit Deus, vt animum non exiguum agnoſcas. Vale Principum decus: meque (vt facis) ama.

Peruſij, Calend. Septembris, M D XC.

SONETTO
DI D. NICOLO DE GLI ODDI,
In lode dell'Autore.

CHIVNQVE *brama d'Etna al ſommo Monte*
Gir hor poggiando, e'l ſuo ſcoſceſo, ed erto
Dorſo calcar, e'l calle obliquo, e'ncerto
Segnar, e calpeſtar l'horrida fronte;
Te Duce ò Filoteo voli, e ſormonte,
Che il dubio dianzi, e fauoloſo, aperto
Giogo vedrà, di cenere hor coperto,
Ch'il Ciel par arda, ed orgoglioſo affronte:
Vedrà ch'ei pur ſul dorſo alto ſoſtiene
Le brine, e'l gielo, e dentro hà fiamma interna;
Gielo di fuori, e fuoco entro le vene:
Vedrà le chiome (e pur il cor non verna)
D'algente neue, e freddo giel ripiene;
O gran ſegreti de la mente eterna.

EPIGRAMMA.

ÆTNA furit, flammis reſonant ardentibus antra;
Diſciſſum interdum perſtrepit igne ſolum.
Hinc oculis procul apparet cum lumine tellus,
Auribus & capitur Trinacriæ fremitus;
Jgne Ceres ſine, ſic poterat diſquirere natam,
Et tedæ incenſæ parcere luminibus.
At metuit nimbos atra caligine miſtos,
Quos ructat fumos, & vomere Ætna ſolet.
Vmbroſosque ſinus, lucos, ſpelæa ferarum,
Ætnæos ignes, ignibus alma petens.
Sic liber hic claris collucens ignibus Ætnæ,
Et de ſcribentis lumine lumen habens.
Jnuenies lucos, ſaltus, tenebroſaque luſtra;
Vmbroſæ valles, & nemora alta patent.
Nil tamen offendes obſcurum, aut nubibus atrum,
Scribentis lumen diſcutit ingenij.
Atrum namque quid eſſe poteſt vbi montibus ignes
Lucent? atque niuis candida bruma nitet?
Mons ſplendet, liber hic elegans præfulget vbique,
Nam doctrinæ de lumine, lumen habet.
Lux nitet, hic doctrinæ fulget lumen, & Ætnæ;
Præſtringitque oculi candida nix aciem.
Ne metuas atri hic aliquid, vel cernere fuſci;
Ignem vbi commiſtum repperies niuibus.
Parce ignes, tedasque nitenti inferre libello:
Nam Clarius clarè ſcribere ſic docuit.

Τοῦ αὐτοῦ.

Αἴτνα πυρὸς ῥύακας περιβάλλουσ᾽ αἰὲν ὅτ᾽ αἴθει
δείκνυσιν ἐντεῦθεν πλήσιος ἥ ἧς ἔτυχεν.
Νῆσον ἐπαυγάζει φλόγας ἠύτε λαμπάδας αἴρει,
ἐνδέχετ᾽ ἐξ ὄρεος φῶς ἔτι καὶ πεδίον.
Ἀλλ᾽ ὁ γράφων χώραις αὐτὴν, καὶ οὔρεῖ δῶκεν,
καὶ πυρὶ φῶς μάλα, καὶ τοὔνομ᾽ ἀπειρέσιον.
Ἐμφαίνων χλοεροὺς τε τόπους, κραναόν τε κάρηνον,
τῶν περιναιόντων ἤθεα φῦλα τρόπους.
Βιβλίον οὖν λάμπει στίλβον τόγε πλεῖον ἁπάντων
οὔρεϊ καὶ πυρὶ φῶς ἀΐδιον παρέχον.

INDEX ALPHABETICO ORDINE DIGESTVS EORVM QVÆ IN HOC OPVSCVLO CONTINENTVR.

A

ACESINES *fluuius*. *car.* 5
Adernio oppidum. 5
Adranum. 5
Aetna & Vulcanus commutuantur ſibi ignes. 44
Aetna mons notiſſimus. 2
Aetna mulier Iouis amica. 3
Aetna niuium nutrix. 54
Aetna putatur os inferni. 9
Aetna ſubſidet. 32
Aetna vnde dicatur. 2
Aetnæ altitudo. 5
Aetnæ ambitus. 5
Aetnæ amœnitas. 7
Aetnæ antra. 39
Aetnæ apex. 7
Aetnæ aquæ. 45
Aetnæ arbores. 6
Aetnæ barracca. 40
Aetnæ berberi. 47
Aetnæ campi arenarum. 50
Aetnæ crateres diuerſi. 12
Aetnæ depreſſio. 8.17
Aetnæ diuiſio. 34
Aetnæ eruptio. 9
Aetnæ facies multiformis. 48
Aetnæ fœcunditas. 46
Aetnæ fines. 4
Aetnæ figura. 4

Aetnæ forma. 4
Aetnæ frigus & calor compatiuntur inter ſe. 54
Aetnæ gelu perpetuum. 54
Aetnæ glacies conuertitur in cryſtallum. 54
Aetnæ hiatus. vide, Crateres.
Aetnæ incendia diuerſa. 8.27
Aetnæ latitudo. 4
Aetnæ longitudo. 4
Aetnæ magnitudo. 16
Aetnæ mons. 2
Aetnæ niues perpetuæ. 54
Aetnæ niues ſummopere rigent. 55
Aetnæ oppida. 4
Aetna os inferni dicta. 9
Aetnæ proſpectus. 8
Aetnæ regio prima. 34
Aetnæ regio ſecunda. 35
Aetnæ regio tertia. 46
Aetnæ ſitus. 4
Aetnæi campi feraciſſimi. 5
Aetnæi incendij materia. 12
Altitudo Aetnæ. 5
Alumen. 23
Ambitus Aetnæ. 5
Amænitas Aetnæ. 7
Ampliatio hiatus Aetnæ. 17.22
Antra Aetneæ. 39
Antrum barraccæ veteris. 40
Antrum montis dulcis. 43
Antrum palumbæ. 41
Antrum vlmi. 41
Apex Aetnæ. 7
Aquæ Aetnææ. 45
Ara authoris in Aetna. 22
Arbores Aetnæ. 6
Arenarum campi Aetnæi. 50
Arethuſa fons ſalſeſcit. 32
Aſini dorſum. 49
Authoris ara in Aetna. 22

B

BARRACCA *Aetnæ quid.* 40
Bartholomeus Monſonus defert velum diuæ Agathæ contra ignis profluuium. 14
Bembus ſcripſit Dialogum de Aetna. 27
Berberi. 47
Bitumen. 23
Brontis pagus. 5

C

CALOR *& frigus in Aetna compatiuntur inter ſe.* 54
Callis aſperrimus ad Aetnæ faſtigium. 53
Campi Aetnæi feraciſſimi. 5
Campi arenarum in Aetna. 50
Cantara fluuius. 5
Carduus Siculus. 47
Caſtroianni oppidum. 4
Catalana pix. 38
Catina ciuitas. 8
Catina terræmotu ſubuerſa. 30. 32
Catinenſes efficiuntur fideles Chriſtiani. 31

Ca-

Catinenſium timor. 10
Cauerna montis dulcis. 43
Cauernæ Aetnææ. vide, Antra.
Cauſa incendiorum. 24
Cereris templum. 4
Cerrita. 46
Collabaſſa. 46
Collecta. 41
Corleonis oppidi ruina. 16
Crater ad Euronotum. 12
Crater vetuſtus Aetnæ. 8
Crateres Aetnæi diuerſi. 12
Crateris maximi ampliatio. 17. 22
Crateris magnitudo. 19
Crater maximus Aetnæ cenſetur os inferni. 9. 56
Cryſtallum quod ſit, & vbi fiat. 55
Curſus incendij. 13

D

DEPRESSIO *Aetnæ.* 8. 17
Dies incendij. 10
Diuiſio montis Aetnæi. 34
Dorſum aſini in Aetna. 49

E

EMPEDOCLIS *hoſpitium in Aetna.* 52
Empedoclis mors. 52
Enna oppidum. 4
Enna Siciliæ vmbilicus. 33

F

FACIES *Aetnæ multiformis.* 48
Faldæ Mongibelli. 35
Faſtigium Aetnæ. 6
Fœcunditas Aetnæ. 46
Figura Aetnæ. 4
Fimbriæ Aetnæ. 35
Fines Aetnæ. 4
Fluuij quattuor incendiorum. 33
Fluuius cantara. 5
Fluuius Catinæ. 4
Fluuius igneus. 12
Forma Aetnæ. 4
Fornax intra craterem maximum Aetnæ. 21
Franciſci Nigri mors. 15
Fratres Pij. 28
Frigus Aetnæum. 21
Frigus & calor in Aetna compatiuntur inter ſe. 54
Fumi Aetnæi cogeries. 16

G

GELV *perpetuum in Aetna.* 54
Glabreta quid. 47
Glacies Aetnæ conuertitur in cryſtallum. 55
Glarea quid. 34
Gornazzo. 50
Grimpia diuæ Agathæ. 14. 31

H

Hiatus Aetnæ. vide, Crateres.

I

Iarretta Cataniæ. 5
Incendia Aetnæ. 8. 15
Incendia perpetua. 26
Incendiorum cauſa. 24
Incendiorum Aetnæ materies. 12
Incendiorum Aetnæ recollectio. 27
Inſula deliciarum. 7
Iuniperi frutices. 47

L

Lapides magni in Aetnæ vertice. 19
Latitudo Aetnæ. 4
Leonis Taghara. 49
Leontium oppidum terręmotu ſubuerſum. 32
Linguagroſſa olim pagus. 36
Loca maritima terręmotibus ſubiecta. 24
Loca profluuio Aetnæi ignis combuſta. 13
Locus Piorum. 28
Locus Solini enucleatus. 56
Locus vbi accedentes ad Aetnæ faſtigium pernoctare ſolent. 52
Longitudo Aetnæ. 4
Lucij qui ſe fecit Aetnæ filium fa-cinus & pęna. 3
Liparis incendium mirum. 30

M

Madonia mons. 41
Maniſij qui dicantur. 37
Mare ignem ſuo conflictu in terræ viſceribus elidit. 25
Mare Meſſanam abluit. 33
Mare terram exedit. 24
Materies incendij Aetnæi. 12
Milo fons. 46
Miraculum veli diuæ Agathæ. 14
Mongibelli ethimologia. 3
Mompileri pagus ruit. 13
Mons bellus. 3
Mons du cis. 42
Mons frumenti. 49
Montes arſi. 39
Mors Empedoclis. 52
Mors Franciſci Nigri. 15
Mulciber Vulcanus. 3
Muſcæ in cacumine Aetnæ non regnant. 54

N

Naturalia humore, & calore generantur. 26
Nebrodis mons. 41
Nicolaus Nicoſinus. 10
Nicoloſi villa ruit. 13
Nix perpetua in Aetna. 55
Nomina Aetnæ. 3

OBSCV-

O

OBSCVRITATIS expulſio. 16
Oppida Aetnæa. 4
Oraculum Gentilium in Aetna. 52

P

PHALACRÆ quid. 47
Philoſophi Turris. 52
Picis conficiundæ modus. 36
Picis ſpecies. 38
Pix Græca. 38
Pix Catalana. 38
Piſſelæum. 38
Pix viſcoſa. 38
Pij fratres eorumque hiſtoria. 28
Planicies in vertice Aetnæ. 17
Platani. 5
Porta Steſichori. 10.29
Prima Aetnæ regio. 34.35
Probatio per experientiam. 17
Profunditas crateris Aetnæi. 20
Proſpectus ex Aetna. 8

Q

QVO tempore accedendum eſt ad Aetnæ apicem. 53

R

RANDATIVM. 5
Reſina. 6.36
Rupis Muſarræ eruptio incendij. 33

S

SCIARA Aetnæ. 34
Secunda Aetnæ regio. 35
Sepulchrum Steſichori. 29
Sicilia pyramidalis. 4
Sicilia quondam continens in inſulam directa. 23
Sicilia vnde dicatur. 23
Solini locus enucleatus. 56
Solis obductio. 16
Specus Aetnæ. vide, Antra.
Specus montis dulcis. 43
Specus vlmi. 41
Species picis. 38
Stephanus Bolanus theologus eximius. 10
Steſichori porta. 10.29
Steſichori ſepulchrum. 29
Sulſur quid ſit. 23

T

TAGHARA leonis. 49
Taius fons commutatus. 33

Teda. 6.37
Templum Vulcani mirabile. 52
Terebenthina. 6
Teria fluuius. 4
Terra ſui ipſius generatiua. 27
Terræmotus. 8.15.32
Tertia Aetnæ regio. 46
Timor Catinenſium. 10
Triatium, hodie Randatium. 5
Turris Philoſophi in Aetna. 52
Tyrocneſtis. 51

V

VLMI *ſpecus.* 41
Vulcanus mulciber. 3
Vulcani templum mirabile. 52

FINIS.